



راهنمای برنامه درسی

آموزش زبان عربی

دوره متوسطه نظری و فنی و حرفه ای

نگاشت هشتم 26 مهر 91



فهرست

- * مقدمه ----- 3
- 1- ضرورت و اهميت(فلسفه وجودی برنامه درسی) ----- 6
- 2- رویکرد برنامه درسی ----- 7
- 3- اصول حاکم بر برنامه درسی زبان عربی ----- 8
- 4- اهداف کلّی برنامه درسی و پایه ها در حوزه عناصر و عرصه ها ----- 10
- 5- نسبت اهداف دوره متوسطه مصوّب شورای عالی آموزش و پرورش با اهداف برنامه درسی(و تطابق آن با سند تحوّل بنیادین ، برنامه درسی ملّی و قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه) ----- 12
- 6- جدول وسعت و توالی مفاهیم جزئی بر اساس مفاهیم اساسی هر پایه اهداف فرعی(کارکرد ثانویه) ----- 16
- 7- روش ها و منابع یاد ده ی- یادگیری ----- 35
- 8- ارزشیابی (مبنای ، روش ها و ابزارها) ----- 42
- 9- صلاحیت های حرفه ای معلمان ----- 46

مقدمه

زبان عربی کلید فهم قرآن و متون گهربار دینی است. از سوی دیگر زبان و ادبیات فارسی با این زبان کاملاً درآمیخته است. کتب ادبیات و دیوان بزرگان ادب فارسی سرشار از واژگان و ترکیبات عربی است در زبان فارسی واژگان عربی بسیاری وجود دارد و برای بهتر فهمیدن زبان فارسی، آشنایی با زبان عربی لازم است.

آموزش عربی از آغاز ورود اسلام به ایران بهتر از دیگر کشورهای مسلمان آغاز شد. ایرانیان پرچمدار تعلیم زبان عربی بودند. ایرانیان کتاب های بسیار برای آموزش عربی در زمینه های مختلف صرف و نحو و لغت و غیره نوشتند. مانند: سیبویه، قرآء، عبدالقادر جرجانی، ابوعلی فارسی، و عبدالله بن مقفع.

در دوره معاصر آموزش زبان عربی در دبیرستان دارالفنون آغاز گردید. آموزش آن دوره بیشتر صرف و نحو، همراه با شواهد مربوط به مباحث آنها بود. در رژیم پیشین نیز تدریس عربی در آموزش و پرورش رسمی جریان داشت. پیش از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، زبان عربی تنها در پایه های دوم و سوم راهنمایی همچنین در رشته ادبی در دوره متوسطه تدریس می شد. در آن دوران آموزش زبان عربی از تدریس نکات دستوری و متونی که اغلب شامل متون ادبی و اندکی از متون دینی بود فراتر نمی رفت و از این رو آموزش زبان عربی در آن مقطع به فهم متون نمی انجامید و بیشتر بر پایه قواعد استوار بود. همان کتاب ها با مختصری تغییر در سال های نخستین انقلاب اسلامی نیز تدریس شد.

از دوره پیش از انقلاب اسلامی و سال های آغازین آن راهنمای مدون برنامه درسی عربی در دست نیست. نخستین راهنمای برنامه درسی عربی در سال 1379 نگاشته شد. در سال 1387 یک بار و در سال 1389 بار دیگر گروه عربی تلاش نمود دومین راهنمای برنامه درسی عربی تدوین شود. دو راهنما تدوین شد اما بدون طی مراحل اعتباربخشی ناقص ماند.

در اصل شانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران چنین آمده است:

« از آنجا که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی عربی است و ادبیات فارسی کاملاً با آن آمیخته است؛ این زبان باید پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاس ها و در همه رشته ها تدریس شود.»

با همت و دوراندیشی خیرگان قانون اساسی به ویژه شهید آیت الله دکتر بهشتی و شهید باهنر اصل شانزدهم قانون اساسی به این مهم اختصاص یافت. هدف قانون گذار این بود که استقلال آموزش زبان عربی حفظ گردد و با درسی دیگر ادغام نشود.^۱

^۱ چنین تأکیدی در قانون اساسی تنها برای درس عربی بود. برای این که هدف قانون گذار به درستی دانسته شود؛ شایسته است به مختصری از آن چه در آن روزگار پیرامون این اصل

قانون اساسی گذشت اشاره گردد. متن زیر برگزیده ای از مباحثات مجلسیان پیرامون اصل شانزدهم قانون اساسی است.

دکتر باهنر: آموزش تعلیمات دینی و قرآن مسأله دیگری است و { این که } از نظر محتوای فرهنگی چه مسائلی را باید یاد بدهیم باز هم بحث دیگری است. چون صرفاً در اینجا بحث زبان است ... باید بگوییم که در دوره ابتدایی فقط باید زبان فارسی را یاد بدهیم ... اما از دوره راهنمایی و متوسطه ما می توانیم زبان عربی را خوب یاد بدهیم ...

فاتحی: { در پیش نویس قانون } زبان عربی و تعلیم قرآن بنویسیم.

بزرگان دین نیز برای یادگیری زبان عربی بسیار سفارش کرده اند. ^۸

مهم ترین دلیل تدوین راهنمای برنامه درسی عربی این است که هیچ يك از سه راهنمای پیشین برنامه درسی عربی اعتباربخشی درون و برون سازمانی نشده و در جلسه شورای هماهنگی علمی نیز مطرح نشده بود.

ویژگی های راهنمای برنامه جدید

- ۱ - تعیین رویکرد « پرورش مهارت‌های زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی » و حاکمیت بخشی درک مطلب ، کاربرد واژگان ، جمله سازی و متن محوری به جای قاعده محوری؛
- ۲ - کاستن از حجم قواعد و چشم پوشی از قواعدی که امکان نادیده گرفتن آن ها در این فرآیند آسیمی به رویکرد فهم عبارت و متن وارد نمی سازد. در عوض توجه بیشتر به متن و واژگان پرکاربرد و کلیدی؛
- ۳ - همسو ساختن برنامه با اهداف شورای عالی وزارت آموزش و پرورش ، برنامه درسی ملی ، سند تحول بنیادین و قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران؛

فرآیند تهیه راهنمای برنامه درسی عربی

سال 1387 تدوین راهنمای برنامه درسی عربی آغاز شد و در تهیه آن از متخصصان حوزه های مختلف دعوت به عمل آمد. نخستین نگاهت راهنمای برنامه درسی عربی در سال 1388 به پایان رسید.

در سال 1388 دومین نگاهت راهنمای برنامه درسی در ترکیبی جدید از اعضای شورا آغاز شد که در پایان سال 1389 به اتمام رسید.

در سال 1390 سومین نگاهت راهنمای برنامه درسی آغاز شد .

آیت الله بهشتی : خیر آقا ، منظور زبان عربی است ؛ چون قرآن که تدریس می شود .

فاتحی : ما فی نفسه لزومی به یاد گرفتن زبان عربی نداریم مگر در روند یاد گرفتن قرآن .

آیت الله بهشتی : آقای فاتحی ، اصلاً بحث زبان عربی است ... در مورد اشتقاق و برخی قواعد صرف ... که داخل زبان فارسی شده این یک مطلب است و یاد گرفتن زبان عربی مطلب دیگری است و خیلی با هم فرق دارد و می شود آن را در کتابهای ادبیات فارسی هم جزو دستور مربوط به زبان فارسی در حد چند ضرورت وارد کرد ...

هاشمی نژاد : سؤالی دارم ، مگر الان در مدارس متوسطه عربی تدریس نمی شود؟! پس آوردن این قید { تدریس زبان عربی در مدارس } در اینجا چه اثری دارد ؟

آیت الله بهشتی : « این قید در اینجا برای این است که در آینده احیاناً تزلزلی در آن به وجود نیاید . »

^۹ امام خمینی (ره) در این باره فرموده اند: « نگوئید که لغت عربی هم از ما نیست ، لغت عربی از ماست ، لغت عربی لغت اسلام است و اسلام برای همه است .

مقام رهبری می فرمایند : « زبان عربی کلید گنج های علوم اسلامی ماست . بر شماست که تلاش کنید که این زبان عزت گذشته خود را به دست آورد . چرا که این زبان زبان قرآن ماست . همان طور که زبانی است که با آن می توانیم با يك میلیارد و نیم مسلمان عرب زبان و غیر عرب زبان صحبت کنیم . »

سخن رهبری اشاره به این دارد که آموزش عربی باید به سوی کاربری برود ودانش آموز بتواند آموخته هایش استفاده کند . در جای دیگر نیز پیشتر معظم له فرموده اند : « عربی را ممکن است افراد با سه هدف یاد بگیرند ، یکی این که مکالمه عربی را یاد بگیرند ... هدف دیگر ، فراگیری قواعد زبان عربی است ... این هم به نظر من می تواند مقصود از تعلیم عربی در آموزش و پرورش باشد ... هدف سومی هم که مال عامه مردم است و آن فراگیری عربی به قصد فهمیدن متون عربی رایج یعنی قرآن ، حدیث ، نهج البلاغه ، دعا ، دعای کمیل ، دعای ندبه ، دعای ابوحمزه ثمالی و صحیفه سجاده است . همه مردم باید عربی را با این قصد یاد بگیرند . »

تاریخچه راهنمای برنامه درسی عربی در 50 سال اخیر

پیش از انقلاب اسلامی و نیز تا دهه نخستین انقلاب اسلامی راهنمای مدوّن برنامه درسی عربی نوشته نشد. ❏

در سال 1379 نخستین راهنمای برنامه درسی عربی نگاشته شد. ❏

در سال 1387 گروه عربی برای بار دوم برای تدوین راهنمای برنامه درسی تلاش جدی نمود. ❏

در سال 1389 گروه عربی برای بار سوم سعی کرد تا راهنمای برنامه درسی عربی تدوین گردد. ❏

هیچ يك از این سه راهنما اعتباربخشی درون و برون سازمانی نشده و به شورای هماهنگی علمی سازمان نرسید .

در خرداد 1390 کار راهنما به مسیری جدید وارد شد. ❏

❏ آقای دکتر علی اصغریبستانی در آن زمان کارشناس مسؤول گروه عربی بودند.

❏ زیر نظر آقای دکتر عیسی متقی زاده کارشناس مسؤول گروه درسی عربی

❏ زیر نظر آقای دکتر حمیدرضا حیدری کارشناس مسؤول گروه درسی عربی

❏ حجت الاسلام و المسلمین سید مسعود موسوی شبستری ، کارشناس مسؤول گروه درسی عربی در این سال بودند .

❏ زیر نظر عادل اشکبوس کارشناس مسؤول گروه درسی عربی

1- ضرورت و اهمّیت (فلسفه وجودی برنامه درسی)

فلسفه وجودی برنامه درسی ، ماهیت و ساختار ماده درسی

ضرورت و اهمّیت برنامه درسی عربی تا اندازه ای است که اصل 16 قانون اساسی به الزام تدریس عربی پس از پایان دوره ابتدائی تا پایان دوره متوسطه اختصاص داده شده است .

افزون بر اصل 16 قانون اساسی ضرورت و اهمّیت (فلسفه وجودی درس عربی) بدین شرح است :

۱. کلید فهم قرآن و معارف اسلامی است .
۲. برای یادگیری درست زبان و ادبیات فارسی آشنایی با آن لازم است . بسیاری از واژگان و اصطلاحات رایج در فارسی ریشه عربی داشته و درصد بالایی از اصطلاحات ریاضیات ، فلسفه و دیگر دانش ها ریشه های عربی دارند. حتی بسیاری از واژه های پارسی نیز معرّب شده اند.
۳. زبان نخست جهان اسلام و مایه پیوند و همدلی میان مسلمانان جهان است .
۴. از زبان های رسمی سازمان ملل متحد و زبان رسمی بیش از بیست کشور مسلمان است .
۵. در بسیاری از دانشگاه های جهان دارای کرسی است .

2- رویکرد برنامه درسی

برنامه کلان آموزش زبان عربی ، توجه به فهم عبارت و متن و دریافت معانی و مفاهیم موجود در آن است . در همین زمینه لازم است با تغییر هدف از « قاعده محوری » به « فهم متن » رویکرد ذیل را به عنوان محور اصلی در تمامی اجزای برنامه و اهداف و اصول برنامه درسی مد نظر قرار دهیم :

« پرورش مهارت های زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی»

برنامه درسی زبان عربی انتظار دارد دانش آموزان بتوانند در پایان سه سال نخست به فهم عبارات کوتاه و ساده به کار رفته در متون دینی و ادبی و در پایان سه سال دوم به فهم ساختارها و متونی با گستردگی بیشتر نسبت به سه ساله اول متوسطه دست یابند . با توجه به رویکرد فهم عبارت در سه سال اول متوسطه و فهم متن در سه سال دوم ، مهارت سخن گفتن در حد نیاز و در حد جمله های ساده و پرکاربرد حاصل می گردد و در این میان به این مهارت نیز توجه لازم می گردد زیرا در برنامه درسی ملی ، درس عربی در حوزه زبان های خارجه نیز دیده شده است .

3- اصول حاکم بر برنامه درسی زبان عربی

با توجه به رویکرد برنامه درسی عربی؛ روح حاکم بر برنامه، فهم عبارات و متون و توانایی به کارگیری درحد نیاز و ساده این زبان به عنوان یک زبان بین المللی و زبان نخست جهان اسلام می باشد. از این رو برای برآورده کردن این رویکرد باید اصول و معیارهایی مشخص، مد نظر برنامه ریزان درسی و تولید کنندگان محتوا، دبیران و دیگر عوامل مؤثر در فرآیند آموزش قرار گیرد.

این اصول عبارتند از:

1. اجزای برنامه با اصل توجه به ارزش ها و آموزه های اسلامی سازگاری دارد. هر متنی که به تحقق ارزش های آیینی کمک کند و در راستای اهداف برنامه باشد، شالوده محتوای کتب درسی عربی را تشکیل می دهد.
2. محتوا با توجه به نیازها، علایق و توانایی دانش آموزان و با توجه به اهداف عمومی دوره تحصیلی و موضوعات اخلاقی و تربیتی تولید می شود.
3. سه درس دینی، قرآن و عربی در عین ارتباطی که با هم دارند، به عنوان سه درس مستقل شناخته می شوند؛ اما در فرآیند تولید و اجرای برنامه، به ارتباط افقی و عمودی آنها توجه ویژه صورت می گیرد. استقلال درس عربی از دروس دینی و قرآن علاوه بر قانون اساسی در سند تحول بنیادین نیز آمده است.
4. در آموزش زبان، به قواعد صرفی، نحوی و بلاغی پر کاربرد در راستای فهم عبارت و متون بسنده می شود.
5. در رشته های غیر انسانی و معارف اسلامی آموزش نحوه ساختن و بهره گیری از ساختارهای صرفی و نحوی در صورتی موضوعیت دارد که به فهم عبارت و متن کمک کند. ولی در رشته علوم و معارف اسلامی و ادبیات و علوم انسانی این ساختارها آموزش داده می شود.
6. برنامه درسی زبان عربی می تواند با استناد به نتایج پژوهش های معتبر تا ده درصد اصلاح شود.
7. در هر پایه تقویت آموخته های پیشین در زمینه واژگان و قواعد انجام می گیرد.

اصول حاکم بر برنامه درسی عربی در بخش های گوناگون کتاب درسی

1) در بخش واژگان:

- ➔ در دوره سه ساله نخست تقریباً 1500 واژه پر کاربرد آموزش داده می شود.
- ➔ در دوره سه ساله دوم متوسطه در هر پایه حداقل 500 واژه آموزش داده می شود. (در رشته معارف در هر پایه تقریباً 800 واژه آموزش داده می شود).

2) در بخش ساختار جمله ها:

- ➔ آموزشی بودن ساختار جمله بر رعایت نکات ادبی و بلاغی اولویت دارد؛

⁸ واژگانی که در فارسی کاربرد فراوان دارند یادر قواعد به آن ها اشاره می شود؛ بخشی از قواعد هستند و واژه جدید قلمداد نمی شوند.

➔ ساختار جمله با توانایی دانش آموزان در ترجمه آن تناسب دارد ؛

(3) در بخش موضوعات متن و عبارت ها:

- ➔ به کارگیری موضوعات گوناگون دارای مفاهیم ارزشی ، اخلاقی و علمی ؛
- ➔ پرهیز از تصنعی بودن متون همراه با تلاش به منظور آوردن شواهدی دال بر موضوع درس در متن در حد امکان.

(4) در بخش تمرین ها :

- ➔ تأکید بر تمرین های کاربردی که منجر به یادگیری زبان گردد ؛
- ➔ تنوع در شکل ، عنوان و مضمون تمرین های و پرهیز از یکنواختی در ارائه آن ها.

(5) در بخش قواعد :

- ➔ شرح قواعد به صورت کوتاه ، مختصر و مفید ؛
- ➔ قواعد فی نفسه هدف آموزشی نیست . بلکه وسیله ای برای خدمت به درک مطلب است.

(6) در بخش آموزش ترجمه :

- ➔ ارائه نکات اساسی فن ترجمه ؛
- ➔ اختصاص بخشی به نام کارگاه ترجمه در کتاب های درسی عربی.

(7) در بخش آرایه های ادبی :

(ویژه دوره سه ساله دوم متوسطه به ویژه رشته های علوم و معارف اسلامی و ادبیات و علوم انسانی) :

- ➔ انتخاب مطالبی در ارتباط با آرایه های ادبی مشترک در دو زبان فارسی و عربی ؛

(8) در بخش فعالیت های فوق برنامه :

در این بخش می توان به شناسایی و تبیین امور ذیل اقدام نمود :

- ➔ تألیف کتب عربی مانند «داستانهای کوتاه» و «آیا می دانید که» ، برای تقویت وضعیت آموزش عربی ؛
- ➔ تهیه نرم افزارهای آموزشی ؛
- ➔ توانمند سازی سایت ها و وبلاگ های آموزشی ؛
- ➔ برگزاری نمایشگاه از فعالیت های درس عربی. پیشنهاد گروه عربی کارهایی است مانند: ترجمه تصویری، نمایش، گفت وگوهای دو نفره به زبان عربی، داستان نویسی بر اساس تصاویر هدفمند و دنباله دار و روزنامه دیواری.

4- اهداف کلی برنامه درسی عربی در حوزه عناصر و عرصه ها

عناصر / عرصه ها	خود	خدا	خلق	خلقت (با محوریت خداوند)
تعقل (تفکر)	تدبّر ، پندآموزی ، درست اندیشی در زندگی ، نیروی حلّ مسأله در مسائل واژگانی و زبانی و تقویت توان تفهیم و تفهّم	باور اینکه یکی از اسباب نزول قرآن به زبان عربی تعقل است . ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾	احترام به دیگران ، به قانون، پاس داشت بزرگان ، علاقه مندی به زبان عربی ، تقویت توان فهم متون و آثار مؤلفین کهن و امروزی و آثار ادبی مزین به واژگان، اصطلاحات و ترکیبات عربی	نگاه مسؤولانه به طبیعت
ایمان	علاقه مندی به زبان عربی و باور اینکه زبان عربی زبانی کامل و غنی است و درك درست و بهینه قرآن و علوم و معارف اسلامی و نیز زبان و ادبیات فارسی در سایه یادگیری زبان عربی میسر می گردد .	تقرّب الی الله و دوست داشتن زبان عربی به عنوان زبان دین مبین اسلام ﴿وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ﴾	ایجاد علاقه به زبان عربی به عنوان زبان نخست جهان اسلام و یکی از هفت زبان بین المللی و زبانی که دارای ادبیات زیبا و ارزشمندی است .	علاقه مند سازی فراگیران به آثار کهن ادبی ایرانیان که به زبان عربی نوشته شده است .
علم	کمک به فهم درست زبان و ادبیات فارسی از طریق یادگیری نسبی زبان عربی و آگاهی از	یادگیری زبان عربی به منظور آشنایی بهتر با زبان وحی و درك عمیق قرآن و متون دینی ،	آگاهی از جایگاه و منزلت بارز زبان عربی در ارتباط با سایر کشورهای مسلمان به	شناخت زیبایی ها و توانمندی های زبان عربی به عنوان یکی از ساخته های اعجاب

<p>برانگیز خلقت</p>	<p>ویژه اینکه زبان رسمی 22 کشور مسلمان عربی است .</p>	<p>احادیث ، ادعیه و روایات</p>	<p>نقش مهمّ زبان عربی در زندگی يك شهروند ایرانی در انجام تکالیف دینی و فهم کلیه علوم</p>	
<p>مشاهده آثار فرهنگ و تمدّن اسلامی مانند مراقد و اماکن متبرّکه و توانایی بهره بری بهینه زبانی</p>	<p>تقویت مهارت زبانی شنیدن و سخن گفتن برای ایجاد ارتباط با مسلمانان و نیز در نقش يك زبان بین المللی</p>	<p>تواناسازی مهارت زبانی روان خوانی برای قرائت قرآن ، ادعیه ، احادیث، روایات و متون گهربار اسلامی و نیز متون فارسی مزین به کلمات ، عبارات و مصطلحات عربی</p>	<p>تقویت مهارت سخن گفتن در حدّ عبارات ساده ، پرکاربرد و مورد نیاز در برقراری ارتباط به ویژه در بزرگ ترین کنگره جهان اسلام حج ابراهیمی</p>	<p>عمل</p>
<p>مسؤولیت اخلاقی در برابر هجمه های عربی زدایی های افراطی از زبان فارسی و باور اینکه زبان فارسی زبانی تواناست که با بهره گیری از واژگان عربی تواناتر شده و وجود کلمات عربی در فارسی امری طبیعی است و در سایر زبانها نیز پدیده واژه ستانی و واژه دهی وجود دارد .</p>	<p>ارزش نهادن به تواناسازی فرد در کسب مهارتهای چهارگانه زبانی</p>	<p>تلاش در جهت انجام کارهایی که خشنودی خداوند در آن است به وسیله گزینش عبارات و متون مناسب</p>	<p>ارزش گذاری به درس آموزش زبان عربی به عنوان زبان نخست جهان اسلام و زبانی که زبان فارسی کاملاً با آن درآمیخته است و ترویج حسنات با گزینش عبارات و متون متناسب عربی</p>	<p>اخلاق</p>

5- نسبت اهداف دوره متوسطه مصوب شورای عالی با اهداف برنامه درسی و تطابق آن با سند تحول

بنیادین ، برنامه درسی ملی و قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه

در بخش علمی آموزشی بند پنج و هفت مصوب شورای عالی آموزش و پرورش دوره متوسطه نخست چنین آمده است :

« با زبان عربی برای فهم بهتر قرآن و احادیث و ادعیه و ادبیات فارسی تا حدودی آشنا است . » و « می تواند از رسانه های ارتباطی برای کسب اطلاعات استفاده کند . »

در راهنمای برنامه درسی عربی دو هدف بالا پوشش داده شده است.

در بند هفتم شورای عالی به توانایی بهره گیری از رسانه ها اشاره شده ، در راهنمای برنامه درسی نیز به وبلاگ نویسی و تهیه نرم افزار و کتاب گویا اشاره شده است.

در بخش فرهنگی هنری بند هفت مصوب دوره متوسطه نخست این گونه آمده است: «به مطالعه متون ادبی و فرهنگی علاقه مند است.»

با توانمندی دانش آموز به زبان عربی و با توجه به رویکرد نوین متن محوری در نگارش کتابهای جدید این علاقه مند سازی در دانش آموز به وجود می آید .

در بند 6 از بخش علمی آموزشی مصوبه شورای عالی آمده است : « زبان عربی را در سطح درک معنی برخی از سور قرآن و احادیث و اذکار نماز و دعاهای متداول می داند و از دانش خود در زبان عربی برای فهم بهتر متون ادب فارسی استفاده می کند . »

در راهنمای برنامه درسی عربی به این موضوع عنایت شده است .

در جدولی که ذیلاً می آید ؛ نسبت اهداف دوره متوسطه مصوب شورای عالی با اهداف برنامه درسی نمایش داده شده است .

ردیف	هدف مصوب شورای عالی وزارت آموزش و پرورش	نسبت با اهداف برنامه درسی عربی
1	با زبان عربی برای فهم بهتر قرآن و احادیث و ادعیه و ادبیات فارسی تا حدودی آشنا است.	رویکرد درس عربی در راهنمای برنامه درسی چنین است : «پرورش مهارتهای چهارگانه زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی.» این رویکرد دانش آموز را برای فهم بهتر قرآن و متون دینی و ادبیات فارسی یاری می دهد و نسبت آن با هدف مصوب شورای عالی مستقیم است .

<p>رویکرد درس عربی در راهنمای برنامه درسی چنین است :</p> <p>« پرورش مهارت‌های چهارگانه زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان وادبیات فارسی.»</p> <p>این رویکرد ، دانش آموز را به سطح مناسبی برای درک معنی برخی از سور قرآن ، احادیث ، اذکار نماز ، دعاهای متداول و نیز فهم بهتر متون ادب فارسی می رساند .</p>	<p>زبان عربی را در سطح درک معنی برخی از سور قرآن و احادیث و اذکار نماز و دعاهای متداول می‌داند و از دانش خود در زبان عربی برای فهم بهتر متون ادب فارسی استفاده می‌کند.</p>	<p>2</p>
<p>نسبت با اهداف برنامه درسی عربی</p>	<p>هدف مصوب برنامه درس ملی</p>	<p>ردیف</p>
<p>رویکرد درس عربی راهنمای برنامه درسی چنین است :</p> <p>«پرورش مهارت‌های چهارگانه زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان وادبیات فارسی.»</p> <p>این رویکرد ، دانش آموز را برای فهم بهتر قرآن و متون دینی و ادبیات فارسی یاری می دهد. در برنامه درس ملی زبان عربی به عنوان یک زبان خارجی معرفی شده است. پرورش مهارت‌های چهارگانه زبانی این وظیفه را به خوبی پشتیبانی می کند و نسبت آن با هدف مصوب شورای عالی مستقیم است.</p>	<p>برنامه درسی زبان عربی به مثابه یک زبان خارجی برای متربانی که علاقه مند به انتخاب آن هستند ؛ رسمیت خواهد داشت .</p> <p>این مصوبه موجب تقویت جایگاه زبان عربی است که هم زمان در دو حوزه معارف اسلامی و نیز زبان های خارجه دیده شده است .</p>	<p>1</p>
<p>رویکرد درس عربی راهنمای برنامه درسی چنین است :</p> <p>«پرورش مهارت‌های چهارگانه زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان وادبیات فارسی.»</p> <p>متون و عبارات به کار رفته در کتب تازه تألیف پیرامون موضوعات مصوب برنامه درس ملی خواهد بود .</p>	<p>رویکرد آموزش زبان های خارجی ، رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه است. در سطوح آغازین آموزش، محتوای آموزشی پیرامون موضوعات بومی و نیازهای یادگیرنده چون بهداشت و سلامت،زندگی روزمره، محیط اطراف و ارزش ها و فرهنگ جامعه در قالب های جذاب انتخاب و سازماندهی می شود و در سطوح بالاتر انتخاب و سازماندهی محتوای این حوزه به سمت کارکردهای فرهنگی، علمی، اقتصادی، سیاسی و ... متناسب با متون آموزشی سایر حوزه های یادگیری و در جهت تعمیق آن آموزش ها خواهد بود. در پایان دوره دوم متوسطه متربانی باید توانایی خواندن و درک متون ساده تخصصی را کسب کنند .</p>	<p>2</p>

در برنامه درسی ملی در باره آموزش زبان عربی چنین آمده است :

« برنامه درسی زبان عربی به مثابه یک زبان خارجی برای متربّیانی که علاقه مند به انتخاب آن هستند ؛ رسمیت

خواهد داشت .»

جهت گیری های کلی در سازماندهی محتوا و آموزش حوزه :

رویکرد آموزش زبان های خارجی، رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه است. در سطوح آغازین آموزش، محتوای آموزشی پیرامون موضوعات بومی و نیازهای یادگیرنده چون بهداشت و سلامت ، زندگی روزمره ، محیط اطراف و ارزش ها و فرهنگ جامعه در قالب های جذاب انتخاب و سازماندهی می شود و در سطوح بالاتر انتخاب و سازماندهی محتوای این حوزه به سمت کارکردهای فرهنگی ، علمی ، اقتصادی ، سیاسی و ... متناسب با متون آموزشی سایر حوزه های یادگیری و در جهت تعمیق آن آموزش ها خواهد بود. در پایان دوره دوم متوسطه متربّیان باید توانایی خواندن و درک متون ساده تخصصی را کسب کنند .

نسبت حوزه با یادگیری های مشترک و سایر حوزه های یادگیری :

در انتخاب محتوای این حوزه ، پرورش صلاحیت ها و یادگیری های مشترک مانند تفکر ، نقد و ارزش گذاری ، ارزش های اخلاقی و هویت ایرانی اسلامی مورد تأکید قرار می گیرد .

در دوره دوم متوسطه گسترش دامنه واژگان تخصصی به درک بهتر متون تخصصی و برقراری ارتباط علمی کمک می کند .

(صفحه 93 و 94 برنامه درسی ملی ، نگاشت چهارم ، چاپ اول 1390 انتشارات مدرسه)

همسویی برنامه درسی عربی با اهداف شورای عالی ، قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه ، برنامه درسی ملی و

سند تحوّل بنیادین

در بخش اهمّ مصادیق ارزش ها و در ارزش های مربوط به جامعه جهانی در برنامه درسی ملی چنین آمده است :

«گسترش فرهنگ گفتگو و استفاده از روشهای مسالمت آمیز در حلّ مسائل بین المللی مبتنی بر ارزش های توحیدی»^{۱۱}

برای ایجاد فرهنگ گفت و گو باید به زبان مسلط بود و در همین برنامه درسی ملی در جای دیگر عربی را در حوزه زبان های

خارج دیده است .^{۱۲} در راهنمای برنامه درسی عربی به این مهم توجه کافی شده است .

در صفحه 48 برنامه درسی ملی در بخش رابطه با خلق خدا به آشنایی با یک زبان خارجه اشاره شده است .

همچنین در صفحه 52 همین بخش آمده است: آشنایی بیش تر با واژگان و قواعد مهم یک زبان خارجی و کسب مهارتهای زبانی.

^{۱۱} صفحه 28 از نگاشت چهارم برنامه درسی ملی

^{۱۲} صفحه 93 از نگاشت چهارم برنامه درسی ملی

در صفحه 78 از برنامه درسی ملی آمده است :

در دوره متوسطه جز در رشته علوم و معارف اسلامی ، دروس قرآن و تعلیم و تربیت دینی به صورت تلفیقی و **درس عربی به صورت مجزا** ارائه می شود .

در صفحه 79 از برنامه درسی ملی آمده است :

زبان عربی وجه مشترک حوزه معارف اسلامی و حوزه زبان و ادبیات فارسی می باشد ؛ ارتباط مناسب این دو حوزه در زمینه آموزش معنای لغات ، صرف و نحو ، امور بلاغی و... می تواند به تعمیق یادگیری قرائت و درک قرآن کریم و زبان فارسی منجر شود.

توجه به قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران

در فصل دوم (علم و فناوری) ، ماده 19 بند یک از قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه این گونه آمده است :

« تحول در برنامه های آموزشی و پرورشی و درسی جهت کسب شایستگی های مورد نیاز فرد ایرانی توسط دانش آموزان دوره

آموزش عمومی مبتنی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و نیازسنجی و به کارگیری فناوری»

شورای برنامه ریزی درسی عربی تمام همّت خود را در تنظیم راهنمای برنامه درسی بر این کار معطوف داشت .

در فصل دوم (علم و فناوری) ، ماده 19 بند 3 نیز چنین آمده است: « اصلاح نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی با تأکید بر رویکرد

ارزشیابی برای تحقق فرآیند یاددهی - یادگیری در کلیه دوره های تحصیلی و تحقق کامل این فرآیند تا پایان برنامه.»

راهنمای برنامه درسی عربی در بخش نهم تحت عنوان ارزشیابی (مبانی ، روش ها و ابزارها) و نیز در بخش هشتم تحت عنوان

روش ها و منابع یاد دهی - یادگیری به این امر مهم پرداخته است .

در بند 9 از همین قانون چنین آمده است: « ارائه برنامه جامع آموزش قرآن اعم از روان خوانی و فهم قرآن و برنامه تلفیقی

قرآن، معارف اسلامی و عربی با اهداف قرآنی»

به همین منظور شورای برنامه ریزی درسی عربی تلاش نموده است سیاست متن محوری را به منظور پشتیبانی از سه درس ادبیات

فارسی و دینی و قرآن پیش رو بگیرد .

در بند 14 همین قانون آمده است : « به کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات در کلیه فرآیندها جهت تحقق عدالت آموزشی و تسهیل

فرآیندهای موجود و ارائه برنامه های آموزشی و دروس دوره های تحصیلی به صورت الکترونیکی »

به همین منظور شورای برنامه ریزی درسی در تنظیم راهنمای برنامه درسی عربی بسته آموزشی (کتاب ، نرم افزار ، فلش کارت ،

پوستر ، کتاب گویا ، سایت و فیلم آموزشی) را در دستور کار خود قرار داده است .

در سند تحوّل بنیادین در دو راهکرد در ارتباط با آموزش زبان عربی چنین آمده است ⁸:

راهکار 1/10- تقویت آموزش زبان های فارسی (اصلی) و عربی در چارچوب بخش الزامی برنامه ی درسی، برای تقویت و تحکیم هویت اسلامی و ایرانی؛

راهکار 1/11- ارائه آموزش زبان خارجی در چارچوب بخش انتخابی (نیمه تجویزی) برنامه ی درسی، با رعایت اصل تقویت و تثبیت هویت اسلامی-ایرانی؛

گروه عربی با الهام از همه رهنمودهای سند تحوّل راهبردی به ویژه سعی در اجرای بهینه دو راهکار اشاره شده را دارد .

⁸ سند تحول راهبردی مصوب هشتصدویست و ششمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش (سند مشهد مقدس) صفحات 25 تا 28

6- جدول وسعت و توالی مفاهیم جزئی بر اساس مفاهیم اساسی هر پایه

اهداف فرعی (کارکرد ثانویه)

شبکه مفهومی کتاب های عربی سه سال نخست متوسطه 1

سوم متوسطه 1	دوم متوسطه 1	اول متوسطه 1	پایه	موضوع
آموزش حدّ اقل 400 و حدّ اکثر 500 واژه و اصطلاح پرکاربرد و ساده [□]	آموزش حدّ اقل 400 و حدّ اکثر 500 واژه و اصطلاح پرکاربرد و ساده [□]	آموزش حدّ اقل 400 و حدّ اکثر 500 واژه و اصطلاح پرکاربرد و ساده [□]	واژگان	

[□] کلماتی مانند کاتب، مکتوب، مکتبه، مکتب و مکاتبه که دارای یک مدخل واژگانی مشترکند در شمارش واژگان چند واژه محسوب می شوند و این حتی در صورتی است که قواعد مربوط به آن ها را دانش آموز فراگرفته باشد. همچنین کلماتی مانند (و، ف، ل، پ، فی، من، لا، ...) که بسیار ساده اند در شمارش واژگان محسوب می شوند. در گزینش واژگان کلمات پربسامد مد نظر است. از به کارگیری واژگان کم کاربرد پرهیز می گردد. واژه های استفاده شده به اندازه کافی در دروس مختلف یک پایه و نیز در پایه های بعد تکرار می گردند تا ملکه ذهن دانش آموز شود.

[□] پانصد واژه تنها سقف واژگان است. تعداد واژگان بین 400 الی 500 واژه می باشد و از آنجا که ترجمه فارسی به عربی مد نظر در تألیف و بارم بندی نیست این تعداد واژه مناسب است. تعداد کل واژگان سه پایه متوسطه 1 بین 1200 الی 1500 واژه است.

[□] واژگان مشترک در هر دو زبان به عنوان واژگان جدید محسوب نمی شوند. مانند: کتاب، دفتر، قلم، مدرسه، معلم، علم، جدید، صبر، خروج.

واژگانی مانند عامل که در هر دو زبان به کار می رود ولی معنای متفاوت از هم دارند و در کتاب درسی به معنی کارگر می آید به عنوان واژگان جدید است.

[□] در گزینش واژگان به پربسامد بودن آن در قرآن و متون معارف اسلامی و زبان و ادبیات فارسی توجه لازم می گردد.

<p>- فعل امر - فعل نهی - فعل مستقبل - ترکیب اضافی و وصفی - ساعت شماری - شناخت مصادر ثلاثی مزید</p>	<p>- فعل مضارع - وزن و ریشه - بقیه ادوات استفهام (لماذا، مَتَى، كَيْفَ، أَيْ) - اعداد ترتیبی یکم تا بیستم</p>	<p>- اسم اشاره - فعل ماضی - ادوات استفهام - معرفه به ال ، - اسم از نظر عدد و جنس - اعداد اصلی یک تا بیست - ضمایر منفصل و متصل</p>	<p>کارگاه ترجمه</p>
--	---	---	---------------------

□ در بخش کارگاه ترجمه که در حقیقت همان قواعد است هدف فهم عبارت است و قواعد فی نفسه هدف نیست . هدف از قواعد آن است که معنای عبارت بهتر درک شود. در این بخش دانش آموز با شیوه های ترجمه آشنا می گردد .

□ اسم اشاره به نزدیک و دور همراه مشأً الیه آن . اسم اشاره مثنای دور تدریس نمی شود .

□ هدف تنها شناخت فعل ماضی است و ساخت آن مد نظر نیست . چنانچه بنا به ضرورت در تهرینی و یا بخشی در کتاب ترجمه فارسی به عربی یعنی ساخت داده شود در مقدمه و راهنمای معلم توضیح داده خواهد شد که این مطلب از اهداف کتاب درسی نیست و صرفاً جهت تعمیق یادگیری آمده است .

□ هَلْ ، أَيْ ، مَنْ ، مَا (بقیه کلمات پرسشی در سال دوم تدریس می گردد.)

□ فقط در این حد که فرق معنای (رجلٌ و الرجلُ) رادر جمله هایی مانند (جاءَ رجلٌ و جاءَ الرجلُ) تشخیص دهد .

□ مفرد ، مثنی و جمع مذکر سالم ، جمع مؤنث سالم ، جمع مکسر (اوزان پرکاربرد) و در بحث جنس تنها به تاء تأنیث اشاره می شود .

□ بدون توجه به قواعد عدد و معدود و در حدّ واژگان جدید آموزش اعداد اصلی و ترتیبی تنها در قالب واژه های جدید است . در شیوه تألیف ، تدریس و ارزشیابی اعداد اصل ی و ترتیبی از پاره ای قواعد که تجربه نشان داده است یادگیری را دچار اشکال جدی می نماید صرف نظر می شود . مانند ذکر ویژگی های معدود 3 تا 10 یا 13 تا 19 و عددهای اصلی صرفاً به صورت معروف (مذکر) در تهرین و به دنبال آن در ارزشیابی می آید.

□ تنها شناخت و تشخیص ضمایر کافی است . توانایی به کارگیری آنها هدف آموزشی نیست.

□ هدف تنها شناخت فعل مضارع است و ساخت آن مد نظر نیست . چنانچه بنا به ضرورت در تهرینی و یا بخشی در کتاب ترجمه فارسی به عربی یعنی ساخت داده شود در مقدمه و راهنمای معلم توضیح داده خواهد شد که این مطلب از اهداف کتاب درسی نیست و صرفاً جهت تعمیق یادگیری آمده است .

□□ ساخت در بحث وزن استثناءً از اهداف آموزشی است زیرا بحث وزن ساده است و در زبان فارسی نیز اهمیت دارد.

□□ کلمه پرسشی کم در سال اول متوسطه 1 در کنار بحث اعداد یک تا بیست تدریس شده است .

□□ بدون توجه به قواعد عدد و معدود و در حدّ واژگان جدید (به بند بالا توجه می شود) .

□□ در امر و نهی فقط صیغه های مخاطب تدریس می گردد.

□□ تشخیص معنای سَ و سَوْفَ

□□ فقط در حدّ فهم معنا و بدون رویکرد قاعده ای . در ترکیب وصفی و اضافی ساخت این ترکیب ها مد نظر نیست . بلکه فقط فهم معنا مورد نظر است .

□□ بحث ثلاثی مزید مربوط به سال اول متوسطه 2 (پایه دهم) است. در عربی پایه سال سوم متوسطه 1 (پایه نهم) تنها آشنایی با وزن مصادر تدریس می شود.

<p>- شعر عربی مناسب، -داستان کوتاه، -آشنایی ساده با ادبای عرب، - ضرب المثل، - ملامعات ادبا، -آداب و مهارت های زندگی، -داستانهای دانش آموز پسند، - ایتسامات(طنز،سرگرمی)، -خوردنی ها و نوشیدنی ها، -پوشیدنی ها، -در تاکسی، -تعطیلات، -هنر ایرانی، اسلامی و جهانی، -در مراکز دیدنی و تفریحی[□] -مدرسه و دانشگاه(دوره های تحصیلی ،دروس، زنگ ها...، - خانه و وسایل موجود در آن، -آب و هوا و پدیده های طبیعی مانند باران و زلزله)، -وصف یک مکان مذهبی،تاریخی یا توریستی، - آیات کلام الله مجید، -احادیث معصومین(ع)، -اطلاعات عمومی.</p>	<p>- شعر عربی مناسب، -داستان کوتاه، -آشنایی ساده با ادبای عرب، -رعایت پاکیزگی، -حفظ محیط زیست، - دوست یابی، - احترام به همسایه، - خوش اخلاقی، - خوش زبانی، -اعتماد به نفس و خودباوری، -ورزش، -دانش بروز(اینترنت،رایانه) -بهداشت و سلامت، -زندگی روزمره، -محیط اطراف، -ارزش ها و فرهنگ جامعه، - ایتسامات(طنز،سرگرمی)، -گردش در شهر و روستا، - آیات کلام الله مجید، -احادیث معصومین(ع)، -اطلاعات عمومی.</p>	<p>-عددهای اصلی، -رنگهای اصلی، -روزهای هفته، - داشتن(عندی)، - شعر عربی مناسب، -ارزش و جایگاه تفکر و تعقل در احادیث، -احادیثی در باره خوش اخلاقی، احادیثی در باره آداب سخن، - داستان کوتاه، - ایتسامات(طنز،سرگرمی)، -آیا می دانید که ...، - متون ارزشمند اخلاقی، - سخنان بزرگان، - آیات کلام الله مجید، -احادیث معصومین(ع)، -متون و عبارات حوزه معارف اسلامی، -فصل ها -اطلاعات عمومی.</p>	<p>متون</p>
--	---	--	-------------

[□] آیات برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه اول متوسطه 1 می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد .

[□] احادیث برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه اول متوسطه 1 می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد .

[□] آیات برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه دوم متوسطه 1 می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد .

[□] احادیث برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه دوم متوسطه 1 می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد .

[□] با مضمون مشترک در دو زبان فارسی و عربی

[□] مانند موزه ، پارک و باغ وحش،

[□] آیات برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه سوم متوسطه 1 می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد .

[□] احادیث برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه سوم متوسطه 1 می باشد و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد .

<p>-ساعت شماری، -نحوه درخواست و خواهش کردن، -اجازه گرفتن و اجازه دادن، -صحبت در باره مکانی -بازداشتن کسی از کاری -قرار ملاقات نهادن -تماس های تلفنی -در فرودگاه و اداره گذرنامه -صحبت با پلیس -یافتن گمشده -صحبت در باره آینده -ابراز همدردی -صحبت در باره خوشایندها و ناخوشاینده -واجبات دینی</p>	<p>-معرفی افراد به همدیگر - رفت و آمد - در هتل - در رستوران(سفارش غذا و خرید آن (...) -وعده های غذایی اطرافیان(خانواده،دوستان،خویشان،همس ایگان،هم کلاسی ها ...) - پرسش از زمان و پاسخ بدان(اوقات شبانه روز،ماه و...) - کلاس(وسایل موجود،اصطلاحات مدرسه ای) -پرسش از علت چیزی و پاسخ بدان -پرسش از چگونگی کاری یا چیزی -لوازم شخصی -صفات و حالات و احساسات^{۱۱} - واجبات دینی</p>	<p>-سلام و احوال پرسی، -آشنایی باهمدیگر، -خداحافظی، -تعارفات، -در شهرهای زیارتی، -در بازار، - پرسش از جای چیزی یا کسی . آدرس پرسیدن و آدرس دادن، -پرسش از ماهیت چیزی و نحوه پاسخ بدان -پرسش از کیستی و پاسخ به آن و معرفی خود(نام،سنّ و...) -تبریکات عید و مناسبات -شیوه تشکر کردن -در مراکز درمانی -پرسش از امکان یا عدم امکان وقوع امر -پرسش از رنگ -- مشاغل و پرسش از شغل^{۱۲}</p>	<p>مکالمه</p>
--	---	---	---------------

^{۱۱} مانند (طبيب،طالب،مهندس،مدرّس،موظف،عامل= پزشک،دانش آموز،مهندس،معلم،کارمند و کارگر)

^{۱۲} مانند (بارد و حارّ،مسرور و حزین،تعب و نشیط،قبیح و جمیل،سمین و نحیف،طویل و قصیر،رخيص و غالی = سرد و گرم،شاد و غمگین،خسته و سرحال، زشت و زیبا، چاق و لاغر،بلند و کوتاه،گران و ارزان)

شرح وسعت و توالی مفاهیم در بخش متون و مکالمه

متون کتاب های عربی کاربردی ، سودمند ، مطابق علاقه دانش آموز، به روز ، شاد و امید بخش است .^۸

دانش آموز در بخش مکالمه در سه سال نخست قادر خواهد شد درحدّ رفع نیاز توانایی سخن گفتن و فهم زبان را حاصل کند . در سه سال دوم این مهارت بیشتر خواهد شد و فرد افزون بر رفع نیازهای اولیّه قادر خواهد بود مباحثاتی در زمین ه اثبات و یا ردّ مطلبی انجام دهد.

از آنجاکه درس عربی در دو رشته ادبیّات و علوم انسانی و علوم و معارف اسلامی اختصاصی است لذا آموزش پیشرفته تر خواهد بود و دانش آموز باید همان گونه که در بخش علمی آموزشی بند پنج و هفت مصوّب دوره متوسطه يك شورای عالی آمده است می تواند از رسانه های ارتباطی برای کسب اطلاعات استفاده کند.

^۸ در گزینش متون به شرایط سنی دانش آموز توجه می گردد . دانش آموز دوره متوسطه 1 فردی شاداب ، هیجانی، خیال پردازو بلند پرواز است که در پی پیشرفت و در جست و جوی کمالات و موفقیت است و علاقه مند به متون علمی و کسب اطلاعات به روز و جالب است.

جدول وسعت و توالی مفاهیم جزئی بر اساس مفاهیم اساسی متوسطه دوم اهداف فرعی (کارکرد ثانویه)

پایه سوم متوسطه 2 عمومی	پایه دوم متوسطه 2 عمومی	پایه اول متوسطه 2 عمومی	جزئیات	مفاهیم اساسی
حدود 500 واژه و اصطلاح	حدود 500 واژه و اصطلاح	حدود 500 واژه و اصطلاح [§]	کلمه و اصطلاح	مفاهیم اساسی و درک مطلب من: واژگان
کاربرد قواعد در کارگاه ترجمه	کاربرد قواعد در کارگاه ترجمه	کاربرد قواعد در کارگاه ترجمه	فَنّ ترجمه	
-داستان های پندآمیز و پیامدار ؛ -اشعار ساده عربی ؛ -ابتسامات (طنز و سرگرمی) ؛ -آیا می دانید که... ؛ -متون علمی، فرهنگی و اجتماعی؛ -انواع نظم و نثر علمی و دینی؛ -ضرب المثل؛ -آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی عربی نویس و نیز ادبا و شعرای	-داستان های پندآمیز و پیامدار؛ -اشعار ساده عربی ؛ -ابتسامات (طنز و سرگرمی)، -آیا می دانید که... ؛ -متون علمی، فرهنگی و اجتماعی؛ -انواع نظم و نثر علمی و دینی؛ -ضرب المثل؛ -آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی عربی نویس و نیز ادبا و شعرای	-داستان های پندآمیز و پیامدار، -اشعار ساده عربی ؛ -ابتسامات (طنز و سرگرمی)، -متون ادبی، علمی، دینی؛ -آیا می دانید که... ؛ -آداب و مهارت های زندگی؛ -ضرب المثل؛ -آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی عربی نویس و نیز ادبا و شعرای	مقون و عبارات	

[§] پانصد واژه همراه با اصطلاحات می باشد . واژگانی مانند حاکِم ، مَحْكَمَة ، مُحَاكَمَة ، إِسْتِحْکَام و حَكْم که دارای یک مدخل مشترکند در شمارش چند واژه به شمار می آیند و این حتی در صورتی است که قواعد مربوط به آن ها را دانش آموز فراگرفته باشد. در گزینش واژگان کلمات پرکاربرد مد نظر است .

از به کارگیری واژگان کم بسامد پرهیز می گردد. واژه های استفاده شده به اندازه کافی در درس مختلف یک پایه و نیز در پایه های بعد تکرار می گردند تا ملکه ذهن دانش آموز شود. پانصد واژه تنها میانگین واژگان است.

تعداد واژگان بین 450 الی 550 واژه می باشد و از آنجا که ترجمه فارسی به عربی مد نظر در تألیف و بارم بندی نیست این تعداد واژه مناسب است . تعداد کل واژگان سه پایه متوسطه 2 تقریباً بین 1350 الی 1650 واژه است . این اعداد تقریبی است و به منظور سامان دهی بخش واژگان تخمین زده شده است. در بررسی های دقیق تر تیم های پژوهشی و تألیف این میزان متناسب خواهد شد.

واژگان مشترک در هر دو زبان به عنوان واژگان جدید محسوب نمی شوند. مانند : تعلیم، مشاهده، اعتراف ، تکمیل، انتظار .

واژگانی مانند موظف که در هر دو زبان به کار می رود ولی معنای متفاوت از هم دارند و در کتاب درسی به معنی کارمند می آید به عنوان واژگان جدید است.

در انتخاب واژگان به پربسامد بودن آن در قرآن و متون معارف اسلامی و زبان و ادبیات فارسی توجه لازم می گردد .

<p>-آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی عربی نویس و نیز ادبا و شعرای عرب؛ -اطلاعات عمومی</p>	<p>عرب؛ -حکمت -آیات و احادیث؛ -اطلاعات عمومی</p>	<p>عرب؛ -حکمت -آیات و احادیث؛ -اطلاعات عمومی</p>		
<p>گفتگو با پلیس، گم شدن وسایل یا گم شدن کسی و تلاش برای یافتن گم شده، گفتگوهای روزمره و ارتباطات فرهنگی جهان اسلام</p>	<p>در فرودگاه و اداره گذرنامه و سالن بازرسی، در ایستگاه اتوبوس و تاکسری؛ در رستوران و سفارش غذا؛ تماسهای تلفری؛ در مطب دکتر، درمانگاه، بیمارستان و داروخانه؛ در زیارتگاهها و اماکن عمومی؛ مباحثات دینی و مذهبی و دیگر گفتگوهای روزمره نام ماهها؛ زمانهای مختلف،</p>	<p>نحوه سلام و خوش آمدگویی، تعارفات، احوال پرسی، شیوه های احترام نهادن و خداحافظی، شیوه های تبریک و تسلیت و همدردی و ابراز احساسات، گفتگو با راننده تاکسی و اتوبوس، در هتل و در گفتگو با عوامل آن، آدرس پرسیدن و آدرس دادن، خرید در بازار و فروشگاه، رفت و آمد در خیابان، رنگها و پرسش از رنگ، ساعت شماری، اسماء استفهام</p>	<p>مکالمه</p>	

ساعت شماری قبلاً در سه سال اول متوسطه آموزش داده شده است در سه سال دوم نکات تکمیلی آن آورده خواهد شد .

اسماء استفهام در سه سال نخست متوسطه آموزش داده شده است . در سه سال دوم ضمن یادآوری نکات تکمیلی آن آورده خواهد شد .

متون به کار رفته در سه سال اول در ساختاری کامل تر تقویت خواهد شد .

سوم متوسطه 2 عمومی	دوم متوسطه 2 عمومی	اول متوسطه 2 عمومی	کارگاه ترجمه (فواعد)
حروف مشبَّهه افعال ناقصه ، و لای نفی جنس ، مفعول مطلق ، حال مفرد ، منادا ، اسلوب تعجب حروف عطف پرکاربرد ،	مضارع مرفوع و منصوب و مجزوم ، فعل مجهول ثلاثی مجرد ، ماضی بعید و استمراری ، مفعول فیه	، ثلاثی مجرد و مزید ، جامد و مشتق ، اسم موصول ، مبتدا و خبر ، فاعل و مفعول ، جار و مجرور لازم و متعدی،	

- مصادر ثلاثی مزید در قالب درس وزن و حروف اصلی در سه ساله نخست متوسطه تدریس می شود . به جای طرح تهرینی که از دانش آموز بخواهد تشخیص دهد یکتبُون و یخْرِجُ کدام مجرد است و کدام مزید ؟ روی معانی افعال تهرین داده می شود . همچنین نظر به کاربرد بسیار مصادر ثلاثی مزید در زبان فارسی آموزش این بخش نیز تقویت می گردد .
- در حد فهم معنای کلمات . نظر به اهمیت این بخش در زبان فارسی باید شیوه تألیف کتاب یاری رسان فهم زبان فارسی باشد .
- در حد فهم معنا و بدون توجه به بحث صله و عائد
- تنها فهم معنی لازم است. انواع خبر در کتاب نمایش داده می شود اما چنین سؤالی در تهرينات نمی آید که عین نوع الخبر فی العبارات التالية . زیرا هدف فهم متن است .
- مبحث انواع فاعل نمی آید. هدف تنها آشنایی با اصطلاحات فاعل و مفعول به و اعراب اصلی آن ها با اعراب اصلی ظاهری است. گروه مؤلفین در جستجوی راهی است تا کتاب عربی نه تنها در بحث انواع فاعل و خبر بلکه در بسیاری از مباحث تبدیل به کتابی پر از اصطلاحات نگردد .
- با تکیه بر حروف جر پرکاربرد (من ، فی ، یه ، لی ، إلی ، علی ، عن ، ک)
- با پرهیز از قاعده محوری و مباحثی همچون یافتن اعراب اصلی و فرعی و یا یافتن اعراب فعل شرط ماضی که محلاً مجزوم است و مباحثی که معلّم را به قاعده زدگی هدایت می کند. فهم معنا ملاک است .
- تبدیل فعل مجهول به معلوم و برعکس از اهداف نیست . در اینجا ساخت مهم نیست ترجمه و فهم معنا کافی است .
- فهم معنای مفعول فیه کافی است . اینکه فَوْقُ با تَحْتَ و یا أَمَامَ با خَلْفَ متضاد هستند ما را به هدف که فهم متن و عبارت است رسانده است .
- نواسخ (افعال ناقصه و حروف مشبّهة بالفعل پرکاربرد و لای نفی جنس) در قالب فهم معنای عبارت و پرهیز از طرح مباحث قاعده ای.
- نوعی و تأکیدی در حد فهم عبارت
- (نه حال جمله) در حد فهم معنی کافی است .
- دانش آموز نیازی به ساخت منادا ندارد . تنها فهم عبارت برایش کافی است.
- اینکه متعجب منه چرا منصوب است و یا در « ما أَجْمَلَ الرِّبْعَ ! » مبتدا و خبر کدام است از اهداف نیست . این بحث در قالب کارگاه ترجمه می آید.

وسعت و توالی مفاهیم در بخش متون و مکالمه

متون کتاب های عربی کاربردی ، سودمند ، مطابق علاقه دانش آموز، به روز ، شاد و امید بخش است .

متون فراخور کتب سه سال نخست چنین است :

گفت و گوهایی در قالب آشنایی با همدیگر ، رنگها ، روزهای هفته ، داشتن (عند ی) ، ساعت شماری ، در فرودگاه ، در شهرهای زیارتی، در فروشگاه، در بازار، یافتن آدرس، در درمانگاه، در داروخانه، شعر عربی مناسب، داستان کوتاه، ابتهامات، آیا می دانید که ...، متون ارزشمند اخلاقی، سخنان بزرگان، آیات کلام الله مجید، احادیث معصومین (ع) ، متون و عبارات حوزه معارف اسلامی ، اطلاعات عمومی.

متونی در راستای مسائل اجتماعی مانند : رعایت پاکیزگی ، حفظ محیط زیست ، دوست یابی ، احترام به همسایه ، خوش اخلاقی ، خوش زبانی ، اعتماد به نفس و خودباوری ، ورزش و متونی در راستای دانش های به روز مانند اینترنت ، رایانه ، بهداشت و سلامت ، زندگی روزمره ، محیط اطراف و ارزش ها و فرهنگ جامعه...

دانش آموز در بخش مکالمه در سه سال نخست قادر خواهد شد در حد رفع نیاز توانایی سخن گفتن و فهم زبان را حاصل کند . در سه سال دوم این مهارت بیشتر خواهد شد و فرد افزون بر رفع نیازهای اولیه قادر خواهد بود مباحثاتی در زمین ه اثبات و یا رد مطلبی انجام دهد. از آنجاکه درس عربی در دو رشته ادبیات و علوم انسانی و علوم و معارف اسلامی اختصاصی است لذا آموزش پیشرفته تر خواهد بود و دانش آموز باید همان گونه که در بخش علمی آموزشی بند پنج و هفت مصوب دوره متوسطه يك شورای عالی آمده است بتواند از رسانه های ارتباطی برای کسب اطلاعات استفاده کند.

در برنامه درسی عربی نقش صرف مهم تر از نحو است . به این دلیل که برای يك دانش آموز ایرانی صرف بیشتر اهمیت دارد تا نحو . این نکته در مورد يك دانش آموز عرب برعکس است و برای او نحو مهم تر است .

پاره ای از مباحث صرفی و نحوی که در فهم زبان کمتر نقش دارند و بیشتر رنگ و بوی قاعده دارند در سه ساله دوم متوسطه در عربی عمومی تدریس نمی شود . مانند : بحث انواع بناء ، غیر منصرف ، معتلات و مهموز و مضاعف ، مستثنی ، تمییز .

بسیاری از مباحث صرف و نحو در کارگاه ترجمه و با نگاه فهم عبارت و نه با نگاه قاعده محوری می آید.

شرح وسعت و توالی کتاب عربی رشته های کاردانش و فنی و حرفه ای

سرفصل های کتاب های عربی 1 و 2 و 3 رشته های کاردانش و فنی و حرفه ای: ^۱

اول متوسطه دوم رشته های کاردانش و فنی و حرفه ای:

ثلاثی مجرّد و مزید ^۲، جامد و مشتق ^۳، اسم موصول ^۴،

دوم متوسطه دوم رشته های کاردانش و فنی و حرفه ای:

تشخیص مبتدا و خبر ^۵، تشخیص فاعل و مفعول و فعل لازم و متعدی ^۶، تشخیص جار و مجرور ^۷

سوم متوسطه دوم رشته های کاردانش و فنی و حرفه ای:

آشنایی با فعل مجهول ثلاثی مجرّد ^۸، مفعول فیه در حدّ واژه های جدید ^۹، ماضی نقلی و بعید و استمراری ^{۱۰}

متون کتب درسی

متون کتب درسی همانند سه سال نخست متنوع و با همان ویژگی ها می باشند. مطالب علمی تحت عنوان آیا می دانید که...؟، مکالمه، شعر، داستان های زیبا و متنوع، آیات و احادیثی که موضوع آن با مسائل روز هماهنگ می باشد. ضرب المثل های با مضمون مشترک در فارسی و عربی ^{۱۱}، استفاده از مُلَمَّعات شاعرانی مانند سعدی، حافظ و مولوی و کتبی مانند کلیله و دمنه که عبارات عربی بسیار دارند. در عین حال در همه موارد یادشده هدف اصلی، آموزش زبان است. همان ویژگی های مذکور در کتب سه ساله اول متوسطه در اینجا نیز مورد نظر است.

^۱ نظر به اینکه دانش آموزان رشته های کاردانش و فنی و حرفه ای در هفته فقط یک ساعت درس عربی دارند، لذا مطالب کتب عربی این رشته ها بسیار ساده تر و کم حجم تر از سایر رشته ها تألیف می گردد.

^۲ مصادر ثلاثی مزید در قالب درس وزن و حروف اصلی در سه ساله نخست متوسطه تدریس می شود.

به جای طرح همی که از دانش آموز بخواهد تشخیص دهد یکتبون و یخرج کدام مجرّد است و کدام مزید؟ روی معانی افعال همی داده می شود. مثلاً فرق معنای یخرج و یخرج چیست؟

^۳ در حدّ فهم معنای کلمات. نظر به اهمیت این بخش در زبان فارسی باید شیوه تألیف کتاب یاری رسان فهم زبان فارسی باشد.

^۴ در حدّ فهم معنا و بدون توجه به بحث صله و عائد. در حدّ یک واژه که بیشتر از دیگر واژه ها نیاز به توضیح دارد.

^۵ تنها فهم معنی لازم است و انواع خبر و نیز اعراب مبتدا و خبر تدریس نمی شود.

^۶ مبحث انواع فاعل نمی آید. فهم معنا مهم تر است. هدف تنها آشنایی با اصطلاحات فاعل و مفعول به بدون توجه به اعراب آن هاست.

^۷ تشخیص جار و مجرور و معنای درست آن ها کافی است. با تکیه بر حروف جرّ پرکاربرد.

^۸ تبدیل فعل مجهول به معلوم و برعکس از اهداف نیست. در اینجا ساخت مهم نیست ترجمه کافی است. تشخیص نائب فاعل و اعراب آن مدّ نظر نیست.

^۹ فهم معنای مفعول فیه کافی است. برای نمونه اینکه قَوْقُ با تَحَّتْ و یا أَمَامَ با خَلْفَ متضاد هستند ما را به هدف که فهم متن و عبارت است رسانده است.

^{۱۰} تنها در حد ترجمه و نه در حدّ ساخت

^{۱۱} مانند: کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من. ما حَكَّ ظَهْرِي مثل ظَفْرِي.

بخش واژگان و کارگاه ترجمه

در بخش واژگان نیز باید حدود 2250 واژه ای که در طول شش سال آموزش داده شده تجلی کند. در رشته های کاردانش و فنی و حرفه ای با توجه به اینکه هفته ای یک ساعت عربی دارند. لذا تعداد واژگان این رشته ها کمتر است. در بخش متضاد و مترادف به همه واژگان این شش ساله باید توجه کافی شود. تعداد واژگان سه ساله نخست تقریباً 1500 واژه است و در سه ساله دوم نیز 750 واژه. این واژه ها در طول یک پایه تحصیلی در خلال درس ها و نیز در پایه های بعدی تا سال آخر متوسطه تکرار می شوند.

بخش کارگاه ترجمه نکاتی را در ترجمه آموزش و کتاب را از قاعده محوری به سوی متن محوری سوق می دهد.

در بارم بندی 15 نمره ترجمه و 5 نمره قواعد است.

پیشنهاد می شود که شورای عالی آموزش و پرورش برای درس عربی همانند درس زبان انگلیسی دو نمره در کارنامه منظور کند یکی نمره امتحان کتبی و دیگری روخوانی و پرسش و پاسخ شفاهی.

جدول وسعت و توالی مفاهیم جزئی بر اساس مفاهیم اساسی هر پایه

مفاهیم اساسی (متوسطه - ادبیات و علوم انسانی)

پایه سوم	پایه دوم	پایه اول	جزئیات	مفاهیم اساسی
حدود 700 واژه	حدود 700 واژه	حدود 700 واژه	کلمه و اصطلاح	ترجمه و درک و فهم
کاربرد قواعد در کارگاه ترجمه	کاربرد قواعد در کارگاه ترجمه	کاربرد قواعد در کارگاه ترجمه	فن ترجمه	
-داستان های پندآمیز و پیامدار ؛ -اشعار ساده عربی ؛ -ابتناسامات (طنز و سرگرمی)، -آیا می دانید که... ؛ -متون ادبی؛ -حکمت -آیات و احادیث؛ -آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی -عربی نویس و نیز ادبا و شعرای عرب؛ -اطلاعات عمومی -متون ادبی، سیاسی، اقتصادی؛ -نظم و نثر متعهد؛ -ادبیات مقاومت	-داستان های پندآمیز و پیامدار؛ -اشعار ساده عربی ؛ -ابتناسامات (طنز و سرگرمی)، -آیا می دانید که... ؛ -متون علمی، فرهنگی و اجتماعی؛ -انواع نظم و نثر علمی و دینی؛ -ضرب المثل؛ -آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی -عربی نویس و نیز ادبا و شعرای عرب؛ -حکمت -آیات و احادیث؛ -اطلاعات عمومی	-داستان های پندآمیز و پیامدار، -اشعار ساده عربی ؛ -ابتناسامات (طنز و سرگرمی)، -متون ادبی، علمی، دینی؛ -آیا می دانید که... ؛ -آداب و مهارتهای زندگی؛ -ضرب المثل؛ -آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی -عربی نویس و نیز ادبا و شعرای عرب؛ -حکمت -آیات و احادیث؛ -اطلاعات عمومی	مقون و عبارات	
گفتگو با پلیس، گم شدن وسایل یا گم شدن کسی و تلاش برای یافتن گم شده، گفتگوهای روزمره ارتباطات فرهنگی جهان اسلام	در فرودگاه و اداره گذرنامه و سالن بازرسی، در ایستگاه اتوبوس و تاکسی؛ در رستوران و سفارش غذا؛ تماسهای تلفری؛ در مطب دکتر، درمانگاه، بیمارستان و داروخانه؛ در زیارتگاهها و اماکن عمومی؛ مباحثات دیری و مذهبی	نحوه سلام و خوش آمدگویی، تعارفات، احوال پرسشی، شیوه های احترام نهادن و خداحافظی، شیوه های تبریک و تسلیت و همدردی و ابراز احساسات، گفتگو با راننده تاکسی و اتوبوس، در هتل و در گفتگو با عوامل	مکالمه	

	<p>و دیگر گفتگوهای روزمره نام ماهها ؛ زمانهای مختلف،</p>	<p>آن، آدرس پرسیدن و آدرس دادن، خرید در بازار و فروشگاه، رفت و آمد در خیابان ، رنگها و پرسش از رنگ، ساعت شماری، اسماء استفهام</p>		
--	--	---	--	--

^{۸۳} ساعت شماری قبلاً در سه سال اول متوسطه آموزش داده شده است در سه سال دوم نکات تکمیلی آن آورده خواهد شد .

^{۸۴} اسماء استفهام در سه سال نخست متوسطه آموزش داده شده است . در سه سال دوم ضمن یادآوری نکات تکمیلی آن آورده خواهد شد .

مفاهیم اساسی	اول ادبیات و علوم انسانی	دوم ادبیات و علوم انسانی	سوم ادبیات و علوم انسانی
ترجمه و درک مطلب	ترجمه و فهم واژگان ، تعابیر، ترکیبها و ساختارهای پرکاربرد زبان به همراه عباراتی حاوی موضوعات قواعد	ترجمه و فهم واژگان ، تعابیر، ترکیبها و ساختارهای پر کاربرد به همراه عباراتی حاوی موضوعات قواعد	ترجمه و فهم واژگان ، تعابیر و ترکیبها و ساختارهای پرکاربرد به همراه متونی حاوی عباراتی دارای موضوعات دستوری سال های گذشته
نکات دستوری	-فعل ثلاثی مجرد و مزید، -اسم جامد و مشتق ، -اسم موصول ، -مبتدا و خبر ، -فاعل و مفعول با اعراب اصلی و فرعی ، -جار و مجرور با تکیه بر حروف جرّ پرکاربرد ، -فعل لازم و متعدی، -اعراب مضارع مرفوع ، منصوب و مجزوم ، -فعل مجهول ثلاثی مجرد ، -معادل عربی ماضی نقلی ، بعید و استمراری. -مفعولّ فیه درحدّ واژگان جدید - نون وقایه	حروف مشبّه بالفعل و افعال ناقصه پرکاربرد و لای نفی جنس ، -مفعول مطلق نوعی و تأکیدی در حدّ فهم عبارت ، -حال ، - منادا درحدّ ترجمه نه ساخت ، -اسلوب تعجب در قالب کارگاه ترجمه ، -حروف عطف پرکاربرد ، -مستثنی ، -افعال مقاربه ، -تصغیر ، -نسبت ،	-فعل مضاعف ، -فعل مهموز ، -فعل معتل ، -تمییز ، -مباحث بلاغی: تأکید،تشبیه،طباق،جناس، -ضمیر فصل ،

□ هدف از قواعد همانند کتب رشته های غیر ادبیات و علوم انسانی کمک به فهم عبارت و متن است . اما از آنجا که درس عربی در این رشته اختصاصی است لازم است در مقایسه با سایر رشته ها قواعد را کامل تر و بیشتر بیاموزند .

شرح وسعت و توالی کتب عربی سه سال دوم متوسطه رشته ادبیات و علوم انسانی در بخش دستور زبان

به همراه مفاهیم جزئی (کارکرد ثانویه)

سال اول ادبیات و علوم انسانی:

ثلاثی مجرد و مزید ، جامد و مشتق ، اسم موصول ، مبتدا و خبر ، فاعل و مفعول با اعراب اصلی و فرعی ، جار و مجرور با تکیه بر حروف جرّ پرکاربرد ، فعل لازم و متعدی ، نون وقایه / اعراب فعل مضارع مرفوع و منصوب و مجزوم ، آشنایی با فعل مجهول ثلاثی مجرد ، معادل عربی فعل هایی مانند ماضی نقلی و بعید و استمراری . مفعول فیه در حدّ واژه های جدید

سال دوم ادبیات و علوم انسانی:

نواسخ شامل : حروف مشبّه بالفعل و افعال ناقصه پرکاربرد و لای نفی جنس ، مفعول مطلق نوعی و تأکیدی در حدّ فهم عبارت ، حال ، منادا فقط در حدّ ترجمه (نه ساخت) ، اسلوب تعجب در قالب کارگاه ترجمه ، حروف عطف پرکاربرد

مطالب کتاب عربی اول انسانی در حقیقت ترکیبی از کتاب عربی 1 و 2 عمومی است .

مصادر ثلاثی مزید در قالب درس وزن و حروف اصلی تدریس می شود . در کتب درسی دهه هفتاد همین شیوه موفق در کتب درسی وجود داشت که در کتب موجود از آن الهام گرفته نشد .

در حدّ فهم معنای کلمات . نظر به اهمیت این بخش در زبان فارسی باید شیوه تألیف کتاب یاری رسان بخش فارسی باشد .

در حد فهم معنا و بدون توجه به بحث صله و عائد

تنها فهم معنی لازم است . انواع خبر در کتاب تدریس می شود اما چنین سؤالی در تمرینات نمی آید که عین نوع الخبر فی العبارات التالیة . زیرا هدف فهم متن است . چنین بخشی که رنگ قاعده دارد ؛ برای مطالعه است .

مبحث انواع فاعل یا می آید و یا به عنوان پاورقی و برای مطالعه است . فهم معنا مهم تر است . هدف تنها آشنایی با اصطلاحات فاعل و مفعول به و اعراب اصلی آن هاست .

با پرهیز از قاعده محوری و مباحثی همچون یافتن اعراب اصلی و فرعی و یا یافتن اعراب فعل شرط ماضی که محلاً مجزوم است و مباحثی که معلّم را به قاعده زدگی هدایت می کند . فهم معنا ملاک است .

تبدیل فعل مجهول به معلوم از اهداف نیست . مانند تبدیل « الأعداء قُتلوا » . از مجهول به معلوم . در اینجا ساخت مهم نیست ترجمه کافی است .

فهم معنای مفعول فیه کافی است . در چنین مواردی همین که دانش آموز معنای گروه کلمات مفعول فیه را می داند کافی است . اینکه فَوْقَ یا تَحْتَ و یا أَمَامَ یا خَلْفَ متضاد هستند ما را به هدف که فهم متن و عبارت است رسانده است . دانستن ظرافت های زبان شناسانه سودی برای دانش آموز در مرحله عمومی ندارد . چنین مباحثی تنها موجب زدگی دانش آموز می گردد و مسیر تدریس را از فهم متن و عبارت به سمت مباحث بیهوده دستوری می برد .

نیمه اول کتاب عربی 2 انسانی در حقیقت همان عربی 3 عمومی است . اما نیمه دوم جدید است . نتیجه اینکه دانش آموزان رشته انسانی کتاب عربی 1 و 2 و 3 عمومی را نیز می خوانند و از نوبت کلاس دوم افزون تر از سایر رشته ها عربی می خوانند .

در قالب فهم معنای عبارت و پرهیز از طرح مباحث قاعده ای مانند اینکه اعراب « إله » در « لا إلهَ إلا الله . » چیست ؟ و یا اسم و خبر چیستند . این مباحث را می توان در کارگاه ترجمه مطرح نمود .

(نه حال جمله) در حدّ فهم معنی کافی است .

دانش آموز نیازی به ساخت منادا ندارد . تنها فهم عبارت برایش کافی است .

اینکه متعجب مننه چرا منصوب است و یا در « ما أَجْمَلَ الربیع ! » مبتدا و خبر کدام است به هیچ وجه از اهداف نیست .

و مقایسه واو قسم با واو عطف

مباحث {اسلوب تعجب، مستثنی، افعال مقاربه، تصغیر، نسبت} ^۸

سال سوم ادبیات و علوم انسانی:

فعل مضاعف، فعل مهموز، فعل معتل ^۹، مباحث بلاغی (تأکید، تشبیه، طباق، جناس)، ضمیر فصل

متون کتب ادبیات و علوم انسانی شامل این موارد می باشند:

موضوع متون کتب درسی همانند کتب سه سال نخست متنوع است. متون کتاب به روز، امیدبخش، شادی آور، علمی و دانش آموز پسند می باشد. اما به نسبت متون سه ساله نخست کمی طولانی تر می شوند. مطالب علمی تحت عنوان آیا می دانید که...؟، مکالمه، شعر و داستان های کوتاه، زیبا و متنوع، آیات و احادیثی که موضوع آن با مسائل روز هماهنگ باشد. ضرب المثل های با مضمون مشترک در فارسی و عربی، متون ادبی عربی، بخشهایی از قرآن و نهج البلاغه و کتب معارف اسلامی. در هر حال هدف اصلی متن باید آموزش زبان باشد و در این راستا متونی آورده می شود که بتوانند در جهت آموزش زبان موفق باشند. گزینش متون در کتاب عربی با آنچه فی المثل در کتب ادبیات فارسی وجود دارد متفاوت است زیرا در کتب عربی باید متن برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های یادگیرنده باشد.

در عین حال در همه موارد یادشده هدف اصلی، آموزش زبان باشد و موضوع متن موجب نشود اهداف آموزش عربی به عنوان یک زبان تحت الشعاع واقع شود. یعنی دارای واژگان پرکاربرد زبان عربی و پوشش دهنده اهداف زبانی باشد. از آنجا که عربی سال ششم آخرین کتاب عربی در دوره دبیرستان می باشد وظیفه مؤلفین سنگین تر است. زیرا باید آموخته های پیشین در زمینه های کاربرد واژگان و دستور زبان با هم تلفیق شوند.

بخش واژگان کتب عربی رشته ادبیات و علوم انسانی

در بخش واژگان نیز حدود 3600 واژه ای که در طول شش سال آموزش داده شده است تجلی می نماید. مثلاً در بخش متضاد و مترادف به همه واژگان این شش ساله توجه کافی می شود. به کاربرد واژگان توجه می شود. از به کاربردن واژگان منسوخ خودداری می گردد. در بخش مترادفات تنها واژه های پرکاربرد به کار می رود. تعداد واژگان سه سال نخست متوسطه تقریباً 1500 واژه و در سه سال دوم نیز 2100 واژه است. این واژه ها در طول یک پایه تحصیلی در خلال درس ها و نیز در پایه های بعدی تا سال ششم متوسطه تکرار می شوند. بخش کارگاه ترجمه، نکاتی را در ترجمه آموزش و کتاب را از قاعده محوری به متن محوری سوق می دهد. بخش های اختیاری در کتاب درسی نمی آید. در بارم بندی 15 نمره ترجمه و 5 نمره قواعد است.

پیشنهاد می شود که شورای عالی آموزش و پرورش برای درس عربی همانند درس زبان انگلیسی دو نمره در کارنامه منظور کند یکی نمره امتحان کتبی و دیگری روخوانی و پرسش و پاسخ شفاهی.

^۸ در حد فهم معنا و به دور از ذکر پیچیدگی های قواعد آن.

^۹ بدون ذکر پیچیدگی ها و شیوه ساخت فعل مضاعف، مهموز و معتل تنها با شیوه الگوبرداری.

جدول وسعت و توالی مفاهیم جزئی بر مبنای مفاهیم اساسی (متوسطه - رشته علوم و معارف اسلامی) ^۸

مفاهیم اساسی	جزئیات	پایه اوّل	پایه دوم	پایه سوم
و درک و فهم ترجمه	کلمه و اصطلاح	حدود 800 واژه	حدود 800 واژه	حدود 800 واژه
	فنّ ترجمه	کاربرد قواعد در کارگاه ترجمه	کاربرد قواعد در کارگاه ترجمه	کاربرد قواعد در کارگاه ترجمه
	مقنّ و عبارات	داستان های پندآمیز و پیامدار، -اشعار ساده عربی؛ -ابتسامات (طنز و سرگرمی)، -متون ادبی، علمی، دینی؛ -آیا می دانید که...؛ -آداب و مهارتهای زندگی؛ -ضرب المثل؛ -آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی عربی نویس و نیز ادبا و شعرای عرب؛ -حکمت -آیات و احادیث؛ -اطلاعات عمومی	داستان های پندآمیز و پیامدار؛ -اشعار ساده عربی؛ -ابتسامات (طنز و سرگرمی)، -آیا می دانید که...؛ -متون علمی، فرهنگی و اجتماعی؛ -انواع نظم و نثر علمی و دینی؛ -ضرب المثل؛ -آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی عربی نویس و نیز ادبا و شعرای عرب؛ -حکمت -آیات و احادیث؛ -اطلاعات عمومی	-داستان های پندآمیز و پیامدار؛ -اشعار ساده عربی؛ -ابتسامات (طنز و سرگرمی)، -آیا می دانید که...؛ -متون ادبی؛ -حکمت -آیات و احادیث؛ -آشنایی با شعرا و ادبای ایرانی ایرانی عربی نویس و نیز ادبا و شعرای عرب؛ -اطلاعات عمومی -متون ادبی، سیاسی، اقتصادی؛ -نظم و نثر متعهد؛ -ادبیات مقاومت
مکالمه	نحوه سلام و خوش آمدگویی، تعارفات، احوال پرسشی، شیوه های احترام نهادن و خداحافظی، شیوه های تبریک و تسلیت و همدردی و ابراز احساسات، گفتگو با راننده تاکسی و	در فرودگاه و اداره گذرنامه و سالن بازرسی، در ایستگاه اتوبوس و تاکسی؛ در رستوران و سفارش غذا؛ تماسهای تلفری؛ در مطب دکتر، درمانگاه، بیمارستان و داروخانه؛	گفتگو با پلیس، گم شدن وسایل یا گم شدن کسی و تلاش برای یافتن گم شده، گفتگوهای روزمره ارتباطات فرهنگی جهان اسلام	

^۸ از آنجا که در کنکور، دانش آموزان رشته علوم و معارف اسلامی در رشته ادبیات و علوم انسانی شرکت می کنند لذا کتاب درسی این دانش آموزان باید همان کتاب رشته علوم انسانی باشد و افزون بر آن مطالبی از کتب حوزه ای مانند مبادئ العربیة و هدایه به زبان عربی جهت تقویت دانش عربی این دانش آموزان آورده شود. لذا جدول فوق در صورتی معتبر است که امکان قانونی تألیف کتاب مستقل فراخور نیاز رشته معارف مهیا باشد. در غیر این صورت کتاب رشته علوم و معارف اسلامی همان کتاب رشته ادبیات و علوم انسانی است به علاوه اضافاتی که در جدول خاص رشته معارف در جدول توسعه و توالی آمده است.

	<p>در زیارتگاهها و اماکن عمومی؛ مباحثات دینی و مذهبی و دیگر گفتگوهای روزمره نام ماهها؛ زمانهای مختلف،</p>	<p>اتوبوس، در هتل و در گفتگو با عوامل آن، آدرس پرسیدن و آدرس دادن، خرید در بازار و فروشگاه، رفت و آمد در خیابان، رنگها و پرسش از رنگ، ساعت شماری، اسماء استفهام</p>		
--	---	---	--	--

^{۸۳} ساعت شماری قبلاً در سه سال اول متوسطه آموزش داده شده است در سه سال دوم نکات تکمیلی آن آورده خواهد شد .

^{۸۴} اسماء استفهام در سه سال نخست متوسطه آموزش داده شده است . در سه سال دوم ضمن یادآوری نکات تکمیلی آن آورده خواهد شد .

پایه سوم	پایه دوم	پایه اول		
<p>اسلوب تعجب</p> <p>ابدال</p> <p>مهموز</p> <p>مضاعف</p> <p>تصغیر</p> <p>نسبت</p> <p>نون تاکید</p> <p>شبه فعل</p> <p>اسم فعل</p> <p>تکمیل نهایی بحث تجزیه</p>	<p>رباعی مجرد و مزید</p> <p>معتلات مجرد و مزید^{۱۱}</p> <p>عدد اصلی و ترتیبی</p> <p>تکمیل بحث تجزیه</p>	<p>معرفی علم صرف</p> <p>مفرد ، مثنی و جمع^{۱۲}</p> <p>انواع مذکر و مؤنث</p> <p>ثلاثی مجرد و مزید</p> <p>لازم و متعدی</p> <p>جامد و مشتق</p> <p>معرب و مبنی</p> <p>معرفه و نکره</p> <p>منصرف و غیر منصرف</p> <p>معلوم و مجهول</p> <p>تطبیق انواع فعل ماضی استمراری، بعید و نقلی و ...</p> <p>آغاز آموزش تجزیه</p>	صرف	نکات دستوری
<p>اغراء و تحذیر</p> <p>مدح و ذم</p> <p>ندبه و استغائه</p> <p>اختصاص</p> <p>ضمیر فصل</p> <p>توابع</p> <p>تکمیل نهایی بحث ترکیب</p>	<p>اعراب فعل مضارع</p> <p>-انواع مفاعیل : مفعول مطلق،</p> <p>مفعول فیه، مفعول له</p> <p>حال</p> <p>تمییز</p> <p>منادا</p> <p>مستنثی</p> <p>لای نفی جنس</p> <p>افعال مقاربه</p> <p>تکمیل بحث ترکیب</p>	<p>معرفی علم نحو:</p> <p>انواع جمله^{۱۳}</p> <p>انواع اعراب</p> <p>افعال ناقصه</p> <p>حروف مشبیه</p> <p>ترکیب وصفی و اضافی</p> <p>جار و مجرور</p> <p>آغاز آموزش ترکیب</p>	نحو	
<p>علم معاری :</p> <p>حقیقت و مجاز</p>	<p>علم بیان :</p> <p>تشبیه</p>	<p>علم بدیع :</p> <p>جناس، طباق و سجع</p>	بلاغت	

^{۱۱} در بحث معتلات شناخت و فهم معنا مد نظر است نه ساخت معتلات

^{۱۲} مباحثی تکمیلی همچون جمع کثرة . قلة، اسم الجمع، جمع الجمع و ...

^{۱۳} فعل و فاعل و مفعول به و جار و مجرور

7- روش ها و منابع یاد دهی - یادگیری

الف) اصول یاددهی- یادگیری

اصول یاددهی- یادگیری براساس رویکرد ، اهداف و اصول برنامه تعیین می شود و از این رو با عنایت به آن چه در این برنامه مد نظر قرار گرفته است اصول یاددهی-یادگیری به گونه ای سامان داده می شود که :

۱. آموزش به صورت فعال و با مشارکت گروهی دانش آموزان اجرا شود .
۲. چگونه آموختن و چگونه اندیشیدن و چگونه به حلّ مسأله پرداختن به دانش آموز، آموزش داده شود .
۳. معلّم برای اطمینان یافتن نسبت به اعتبار فرایند یاددهی-یادگیری علاوه بر ارزشیابی دانش آموزان نسبت به ارزشیابی از فعالیت های خویش مبادرت کند.
۴. آموزش زبان عربی با هدف پرورش مهارتهای زبانی صورت می گیرد. در این میان نقش ترجمه و فهم عبارات و متون برجسته می گردد. در سه سال نخست به ویژه در پایه اول متوسطه 1 هدف آن است که دانش آموز درست بخواند و معنای فارسی عبارات عربی را بفهمد.
- تذکر بسیار مهم: در جدول وسعت و توالی هر جا سخن از قواعد آمده است؛ قاعده محض مورد نظر نیست بلکه هدف آن است که با مطالعه آن نکته فهم زبان حاصل گردد.
۵. در شیوه های نوین آموزش عربی به مهارت خواندن و شنیدار توجه بیشتر می گردد .
۶. سنجش مهارتهای زبانی بر این مبنا صورت می گیرد: روان خوانی، ترجمه عبارات از عربی به فارسی، یادگیری عبارات و مصطلحات پرسامد و مهمّ زبان عربی برای تقویت مهارت سخن گفتن (به صورت پرسش و پاسخ میان دبیر و دانش آموز و یا در میان دانش آموزان) در مورد مهارت نوشتن از آنجاکه الفبای فارسی و عربی تقریباً یکی است؛ ارجاع به وجوه تمایز و اختلافات املائی کفایت می کند.

ب) شیوه ها و فعالیت های مناسب یاددهی- یادگیری :

شیوه های مناسب یاددهی- یادگیری با توجه به اهداف و رویکردهای برنامه انتخاب و به کار گرفته می شود. در این برنامه تنها به اصول کلی شیوه های یاددهی-یادگیری اشاره می کنیم. برای آشنایی با روش ها و الگوهای تدریس باید به منابع تخصصی مراجعه شود. مانند کتاب راهنمای معلّم.

قرائت :

در درس عربی روخوانی جایگاه خاصی دارد از این رو معلّم باید از توانایی درست خوانی و روان خوانی برخوردار باشد تا بتواند متناسب با رویکرد اهداف و اصول برنامه آموزش دهد.

ترجمه :

با توجه به اهمیت ترجمه در اهداف آموزش زبان عربی لازم است از الگوها و روش هایی مؤثر برای آموزش ترجمه بهره گرفته شود. گاهی استفاده از زبان فارسی در تفهیم مطالب کارساز است مانند تطبیق انواع فعل در فارسی و عربی به همین منظور بخش کارگاه ترجمه به منظور آموزش مفاهیم بنیادین فنون ترجمه در کتب درسی می آید.

قواعد :

کاربردی بودن قواعد به عنوان اصلی اساسی باید مورد توجه جدی برنامه ریزان ، نویسندگان و معلمان قرار می گیرد. در بخش تدریس توجه به کاربرد قواعد در جمله و یافتن شواهد از متن مورد تأکید است. در این باره بایسته است از تأکید بر حفظ قواعد پرهیز گردد. اتخاذ الگوی دانش آموز محور ، تأکید بر روش های اکتشافی و پرسش و پاسخ در این بخش در یادگیری مؤثر است. توجه به آموخته های پیشین دانش آموزان ، پیوند دادن قواعد زبان عربی به دستور زبان فارسی یا انگلیسی و استشهاد به مثال های قرآنی و روایی در این حیطه توصیه می شود. بخشی از مباحث دستوری تأثیر چندانی در دریافت معنی ندارند. از آنجا که رویکرد کتابهای جدید عربی بر پایه مهارت های چهارگانه زبانی و متن محور است ؛ قواعد باید خدمتگذار فهم عبارات و متون باشند و فی نفسه هدف نیستند.

تمرینات :

پاسخ دادن به تمرینات هر درس نشانگر میزان موفقیت معلم و دانش آموز در فرآیند یاددهی- یادگیری است. لذا اتخاذ روش های فعال و مشارکتی در انجام تمرینات امری گریز ناپذیر است. معلم در این بخش نقش مصحح را ایفا می نماید.

ارتباط افقی برنامه با سایر حوزه های یادگیری

در میان دروس دوره راهنمایی و متوسطه درس زبان عربی با دروس ذیل پیوند و یا همانندی بیشتری دارد:

1- قرآن و دینی 2- زبان فارسی 3- تاریخ 4- علوم اجتماعی 5- زبان انگلیسی

ارتباط این دروس با درس زبان عربی از نوع نظری یا عملی است که ذیلاً به آنها اشاره خواهد شد .

1- قرآن و دینی

از برنامه درسی قرآن و دینی انتظار می رود :

- توانایی لازم برای درست خوانی و روان خوانی را طی آموزش قرآن در دوره ابتدایی ایجاد نماید .
- در زمینه ترجمه و درک و فهم آیات قرآن کریم دقت شود آنجا که دریافت معنی وابسته به یادگیری ساختارهای ادبی جمله است ، بستر این موضوع پیش از درس قرآن در درس زبان عربی فراهم شده باشد . به عنوان نمونه می توان به انواع فعل اشاره نمود.

- به هنگام استشهداد به آیات ، احادیث و روایات درحدّ امکان به آموخته های عربی دانش آموزان توجه شود .
- در محدوده قواعد صرفی و نحوی و فنون ترجمه که مربوط به درس عربی است دخالت نشود و درس آموزش قرآن وظیفه اصلی و مقدّس قرائت صحیح را بر عهده گیرد .
- در نگارش کتب جدید التّألیف به متون موجود در کتب عربی توجه شود که همزمان در کتاب عربی و دینی و قرآن یا ادبیات تکرار نگردد .

2- زبان و ادبیات فارسی

از برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی انتظار می رود :

- اهمیت زبان عربی را به عنوان زبان دین و فرهنگ اسلامی طی متونی در کتاب درسی مورد تأکید قرار دهد .
- نسبت به لزوم یادگیری زبان عربی در جهت فهم عمیق تر و مؤثّرتر زبان و ادب فارسی تأکید کند.
- در بیان پیوند میان دو زبان و اهتمام ایرانیان به زبان و ادبیات عربی نمونه هایی از اشعار ملّمّع شاعران و شاهکارهای ادبی نثرنویسان ایرانی به زبان عربی را در محتوای آموزشی بگنجانند .
- از آنجا که عربی،انگلیسی و فارسی سه زبان هستند؛ همکاری به لحاظ همانندی گروهی میان این سه گروه لازم است.شبهات گروه درسی عربی به دو گروه زبان و ادبیات فارسی و گروه انگلیسی از این نظر که آموزش زبان است بیشتر از دیگر گروههای درسی است .برنامه درسی ملّی نیز زبان عربی را علاوه بر حوزه معارف اسلامی در حوزه زبان خارجی قرار داده است.

3- تاریخ

از برنامه درسی تاریخ انتظار می رود :

- ضمن تأکید بر هم کیش بودن ایرانیان و عرب ها و وجود مشترکات فراوان فرهنگی میان اقوام ایرانی و عرب و نیز پیوندهای دیرینه میان آنان به تلاش استعمار برای ایجاد تفرقه و اختلافات قومی و مذهبی میان طوایف اسلامی اشاره نماید. در این زمینه توجه دادن دانش آموزان به اندیشه های زهر آلود برخی و تلاش آنان برای دور ساختن قومیت ها از همدیگر ضروری می نماید.
- پیشرفت علمی ایرانیان در دوران طلایی عصر اسلامی و تألیفات و آثار علمی عرضه شده به تمدن اسلامی را تبیین نماید.
- به تلاش دیرینه ایرانیان به زبان عربی به عنوان زبان فرهنگ اسلامی و نه صرفاً زبان قومی خاص اشاره کند.
- در شرح تاریخ دوران اسلامی به تأثیر ایرانیان در شکوفایی و گسترش تمدن اسلامی و نقش آنان در گسترش زبان عربی اشاره نموده و از آثار و تألیفات عربی آنان نام برده شود.

توجه به نکات یاد شده در تقویت نگرش مثبت دانش آموزان به زبان عربی تأثیر دارد .

4- علوم اجتماعی

از برنامه درسی علوم اجتماعی انتظار می رود در بحث هویت جوامع بشری به زبان به عنوان یکی از مهم ترین عوامل هویت بخشی توجه نموده و زبان دین را به عنوان هویت دینی معرفی نماید و در این راستا به نقش زبان عربی به عنوان عامل وحدت و همبستگی جامعه اسلامی اشاره نماید. همچنین اشاره به اصل 16 قانون اساسی در لزوم تدریس زبان عربی در ضمن اشاره به مفاد قانون اساسی شیوه ای برای تبیین نقش زبان عربی است .

5- زبان انگلیسی

از برنامه درسی زبان انگلیسی انتظار می رود در بخش گرامر به کتب دستور زبان فارسی و بخش قواعد عربی مراجعه کند تا در صورت امکان در تقدیم و تأخر برخی نکات اقدام کند . مثلاً بحث معلوم و مجهول یا جمله شرطی ، ترکیب اضافی و وصفی ، ضمائر مفعولی و بسیاری از بحث های دیگر در هر سه زبان عربی ، فارسی و انگلیسی مشترک است. همچنین توجه به متونی که در هر سه کتاب آمده است. شایسته است متون این کتاب ها تکراری نباشد. همچنین از آنجا که عربی ، انگلیسی و فارسی سه زبان هستند؛ همکاری و تبادل تجربیات به لحاظ همانندی گروهی میان این سه گروه لازم است. این سه گروه می توانند تجربه های سودمند خود را در زمینه شیوه های نوین و کارآمد در اختیار همدیگر بگذارند. زیرا شبیه ترین گروه های درسی به یکدیگر هستند.

توصیه های اجرایی برنامه

1) روش های ترویج و تثبیت برنامه :

برای تحقیق اهداف برنامه درسی عربی و ترویج و تثبیت آن لازم است روش هایی کارآمد و مؤثر اتخاذ شود. روشن است هر یک از این روش ها مکمل یکدیگر بوده و بی توجهی به آن ها برنامه درسی را با شکست روبرو می سازد .

این روش ها عبارتند از:

1 - 1 تربیت نیروی انسانی

آموزش نیروی انسانی به عنوان مهم ترین مؤلفه برنامه به شمار می رود. دوره های آموزشی می بایست با دعوت از مؤلفان کتاب های درسی ، متخصصان برنامه درسی و نیز معلمان توانا برگزار گردد و سپس با برگزاری آزمون هایی دقیق، از میان شرکت کنندگان افرادی برای تشکیل دوره های آموزشی در استان ها و شهرهای خود انتخاب شوند در این دوره ها افزون بر نقد و بررسی کتاب درسی اهداف ، رویکرد و اصول برنامه درسی و نیز شیوه های طراحی آموزشی مناسب با برنامه درسی شامل فعالیت های قبل از تدریس ، حین تدریس و بعد از تدریس بیان می گردد. علاوه بر آموزش حضوری می بایست تمام محتوای آموزشی دوره از قبل توسط دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی در قالب لوح فشرده تهیه و در اختیار شرکت کنندگان در دوره های آموزشی قرار گیرد و یا در وبلاگ و سایت نهاد شود. علاوه بر این ، لوح های تهیه شده

می بایست در حجمی وسیع تکثیر و در اختیار مدارس و گروه های آموزشی قرار گیرد. متن کتابها به صورت PDF در سایت گروه درسی عربی نهاده می شود .

1- 2 تهیه بسته آموزشی

به همه متون و محتوای آموزشی که برای تحقق اهداف برنامه درسی يك درس تولید و در قالب های گوناگونی عرضه می شود بسته آموزشی گفته می شود. بسته آموزشی شامل کتاب درسی ، راهنمای تدریس معلم ، کتاب کار، کتاب گویا ، پوستر ، فلش کارت ، نرم افزار، وبلاگ و سایت است . بی گمان بسته آموزشی پشتیبان کتاب درسی به شمار می رود .

1- 3 رسانه های دیداری و شنیداری

رسانه ها می توانند نقش به سزایی در تحقق اهداف برنامه ایفا کنند. در این زمینه نکات ذیل حایز اهمیت است:

➔ شبکه آموزش سیما به عنوان يكی از گسترده ترین رسانه های دیداری و شنیداری ، شایسته است با هماهنگی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و با بهره گیری از متخصصان و مؤلفان کتب درسی و کارشناسان خبره به تولید برنامه های همسو با برنامه درسی مصوب مبادرت ورزد .

1- 4 آموزش مدیران و دست اندرکاران آموزشی

برای تحقق اهداف مورد نظر برنامه درسی ، می بایست مدیران مدارس ، مشاوران تحصیلی و سایر دست اندرکاران آموزشی، با اهداف ، رویکرد و اصول برنامه درسی و توصیه های برنامه آشنا باشند تا بر این اساس زمینه اجرای موفقیت آمیز برنامه درسی را فراهم آورند .

1- 5 آگاه سازی اولیای دانش آموزان

آگاهی اولیای دانش آموزان به اهمیت یادگیری زبان عربی عاملی مؤثر در تحقق و اشاعه اهداف برنامه درسی است. انجمن اولیا و مربیان در این زمینه می تواند نقش محوری ایفا کند.

1- 6 مراکز تربیت معلم

در صورت برخورداری مراکز تربیت معلم از استادان چیره دست و آشنا به اهداف برنامه درسی و بهره گیری از الگوها و روش های نوین آموزشی و مراقبت از نحوه تربیت معلمان متعهد و متخصص ، برنامه درسی می تواند به موفقیت های اساسی دست یابد . این استادان باید از دبیران نمونه و برتر مناطق برگزیده شوند .

1- 7 انجمن های علمی معلمان

تشکیل انجمن های علمی و مردم نهاد نقشی مهم در تحقق اهداف برنامه ایفا می کند . دبیران به عنوان افراد آشنا با مسائل آموزشی می توانند با تشکیل انجمن های علمی ، به عنوان بازوی اجرایی برنامه در سطح کشور ایفای نقش نمایند .

1 - 8 دبیرخانه راهبری درس عربی :

تقویت و جهت دهی فعالیت های دبیرخانه کشوری راهبری درس عربی کمک مؤثری به پیشرفت برنامه درسی می کند . این دبیرخانه به دلیل ارتباط با گروه های آموزشی سراسر کشور می تواند به عنوان بازوی اجرایی بسیار نیرومند برنامه درسی عمل نماید. هماهنگی میان فعالیت های دبیرخانه درس عربی و دفتر تألیف توصیه می شود.

1 - 9 سایت گروه درسی عربی

گروه عربی دفتر برنامه ریزی و تالیف کتب درسی با بروز رسانی و توانمندسازی سایت خود می تواند با کلیه دست اندرکاران آموزش ، دانش آموزان و اولیای آنان در ارتباط باشد. از این طریق می توان در زمینه معرفی بهتر کتاب درسی، معرفی روش های تدریس، ارزشیابی کاهش افت تحصیلی، بالا بردن کارآیی در آموزش و آشنایی با آخرین دستاوردهای آموزشی به فعالیت پرداخت. سایت عربی دفتر همه وبلاگ های موفق دبیران عربی و نیز گروههای آموزشی و نیز سایت های تخصصی حوزه زبان و ادبیات عربی را لینک می کند.

نشانی سایت گروه عربی این است : <http://arabic-dept.talif.sch.ir>

1 - 10 جشنواره کتاب رشد

این جشنواره در صورتی که در شناسایی کتاب های برتر موفق عمل کند می تواند کتاب هایی را به معلمان ، دانش آموزان و اولیای آنان توصیه نماید که برای تحقق اهداف برنامه ، مفید و مؤثر واقع شود .

1 - 11 تهیه و تألیف منابع درسی استاندارد

کتاب درسی می بایست از اعتبار علمی برخوردار باشد و بر پایه جدیدترین استانداردها و دستاوردهای علمی و آموزشی نگاشته شود و با شرایط حاکم بر آموزش و پرورش از نظر مخاطبان و زمان و مکان اجرای برنامه انطباق لازم داشته باشد .

1 - 12 ارتباط با استان ها و مناطق

برگزاری نشست های علمی و آموزشی با دبیران اجرای کارگاه های آموزشی ، سخنرانی برنامه ریزان و نویسندگان کتب درسی در جمع دبیران و ارتباط مستقیم با آنان ابزار مهمی برای اشاعه برنامه درسی است.

1 - 13 انتشار مجله تخصصی رشد آموزش زبان عربی

انتشار این مجله وسیله ارتباطی مناسب و مؤثری میان برنامه ریزان و مؤلفان و دبیران است. ارائه مقالات علمی و آموزش تخصصی در ارتقای سطح علمی و توانمندی های دبیران مؤثر است .

1 - 14 نقد و بررسی کتب درسی

نقد و بررسی کتب درسی در قالب نشست های تخصصی با حضور استادان ، مؤلفان ، معلمان ، کارشناسان و دیگر صاحب نظران برای شناخت بهتر محتوا و مسائل آموزشی توصیه می شود .

1 - 15 شرکت ها و مؤسسات خصوصی

آگاهی شرکت ها و مؤسسات از برنامه درسی عربی و تهیه شیوه نامه تولید رسانه ضروری است. لازم است از نیروی توانای بخش خصوصی در جهت صحیح و همگام با اهداف آموزش و پرورش استفاده کرد و نگذاشت که آنها از مسیر برنامه درسی منحرف شوند .

8- ارزشیابی (مبانی ، روش ها و ابزارها)

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی تحت الشعاع اهداف ، محتوا و روش های یاددهی و یادگیری و یکی از ارکان برنامه درسی و بخشی از فرآیند آموزش است. کشف نقاط قوت و ضعف برنامه درسی، محتوا و فعالیت های آموزشی معلّم و دانش آموز درگرو اجرای اصولی ارزشیابی است.

ذیلًا توصیه هایی در دو بخش ارائه می گردد .

اصول حاکم بر ارزشیابی

۱. ارزشیابی در خدمت آموزش است .
 ۲. سطوح مختلف یادگیری مدّ نظر قرار می گیرد .
 ۳. از تأکید محض بر حفظیات پرهیز می شود .
 ۴. به انواع ارزشیابی تشخیصی ، مستمر و پایانی به اندازه لازم توجه می شود .
 ۵. ارزشیابی مستمر به عنوان اصل اساسی در فرآیند یاد دهی- یادگیری است .
 ۶. ارزشیابی مستمر همچنان در کارنامه دانش آموزان جایگاه دارد .
- (مستمر اوّل ضریب 1 ؛ نوبت اوّل ضریب 2 ؛ مستمر دوم ضریب 1 و نوبت پایانی ضریب 6)
۷. در ارزشیابی مستمر از روش های کتبی ، شفاهی و توصیفی استفاده شود .
 ۸. در ارزشیابی کتبی حتّی الامکان از دادن عین عبارات کتاب پرهیز شود . اما این کار موجب ضربه زدن به دانش آموز نگردد.
 ۹. در بکارگیری ابزار ارزشیابی استفاده از پرسشهای کوتاه پاسخ، بلند پاسخ، چند گزینه ای، تصحیح کردنی ، جورچین ، وصل کردنی و انتخاب کردنی استفاده شود. ارزشیابی می بایست به عنوان ابزار مؤثر داوری نسبت به موفقیت یا عدم موفقیت برنامه مورد توجّه قرار گیرد و بدین وسیله نسبت به آسیب شناسی برنامه اقدام گردد. ارزشیابی تنها از دانش آموز نیست بلکه برنامه ریزان درسی را نیز در بر می گیرد . شکست دانش آموز شکست نظام درسی نیز قلمداد می شود.
 ۱۰. در گزینش طرّاحان امتحان نهایی باید با دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی عربی مشورت شود .

الف) نوع و الگوی ارزشیابی :

در ارزشیابی ضرورت دارد از الگوهای تشخیصی ، مستمر و پایانی بهره گرفته شود .

ارزشیابی تشخیصی :

۱. در ترجمه متون ازآموخته های قبلی دانش آموزان ارزشیابی شفاهی و یا کتبی کوتاه پاسخ به عمل آید .
۲. دربخش قواعد و تمرینات از آگاهی دانش آموزان نسبت به قواعد پیش نیاز و نیز آگاهی آنان نسبت به دستور زبان فارسی ارزشیابی تشخیصی به عمل آید .

ارزشیابی مستمر :

۱. قرائت و پاسخ به پرسش های شفاهی
۲. ترجمه عربی به فارسی (فارسی به عربی باید بسیار ساده باشد .)
۳. درك مطلب
۴. قواعد(از حفظیات و تعاریف خودداری شود. کاربرد مهم است .)
۵. فعالیت های فوق برنامه ، حلّ کتاب کار ، پژوهش ، وبلاگ نویسی

توصیه هایی دراین خصوص :

1- قرائت

➔ به کیفیت خواندن عبارات خبری ، استفهامی ، تعجبی ، ندائی توجه می شود .

2- ترجمه

- ➔ ارزشیابی در زمینه ترجمه باید متنوّع باشد .(متضاد، مترادف، کلمه ناهماهنگ، ترجمه کلمات زیرخط دار در جمله، ترجمه ناقص و ...)
- ➔ معیار ترجمه صحیح، عبارت است از پایبندی به خود عبارت و کم و زیاد نکردن جمله(مگر در مواقع ضروری)
- ➔ تعریب برخی از جملات ساده و نیز برگردان واژه ها و ترکیب های فارسی به عربی به منظور تثبیت یادگیری در سه سال دوم متوسطه به ویژه در دو رشته علوم و معارف اسلامی و ادبیات و علوم انسانی قابل اجراست .

3- درك مطلب

- ➔ به منظور اجتناب از حفظ ترجمه متون و تمرینات کتاب، لازم است سؤالاتی از عبارات خوانده شده از دانش آموزان پرسیده شود تا مقدار توانایی آنان در درك مفاهیم به صورتی دقیق تر مورد ارزش یابی قرار گیرد . بهتر و منطقی تر است که متنی بیرون از کتاب داده شود . این کار دشوار است و باید طراح به واژه های خوانده شده در کتابهای درسی احاطه داشته باشد و اگر ناچار شد واژه ای نا آشنا را استفاده کند در پاورقی به معنایش اشاره کند . درك مطلب حداقل 2 نمره دارد . در این بخش همه سؤالات مطروحه باید در فضای درك مطلب باشد . طراحی یک درك مطلب خوب هنرمایی و توانایی طراح را نشان می دهد . باید متن به گونه ای باشد که از کلمات پرسشی متنوعی بشود در طراحی سؤالات بهره برد و نیز متن دست کم باید چهار سطر باشد .

- ➔ در هنگام خواندن متن، با طرح سؤالاتی پیرامون کلمات هم خانواده، مترادف و متضاد که احتمالاً دانش آموزان آن ها را در مراحل پیشین خوانده اند، می توان از مقدار توانایی آنان به شکل بهتر و دقیق تر ارزشیابی به عمل آورد.
- ➔ معلم از عباراتی که دانش آموز خوانده، پرسش هایی طرح می کند و از او به عربی پاسخ می خواهد. به کارگیری این روش و روش های مشابه مانع حفظ کردن مطالب و انتقال طوطی وار آن ها می شود .
- ➔ با اعمال تغییرات در متن یا عبارتی که دانش آموز خوانده و سپس پرسش هایی در این زمینه می توان مقدار توانایی دانش آموز را در حیطه درک مطلب بهتر ارزیابی نمود.

4- قواعد

- ➔ مثال هایی که در تدریس قواعد به کار می رود بهتر است برگرفته از متون تدریس شده کتاب درسی و حاوی بار ارزشی باشد. استفاده از مثال های کلیشه ای توصیه نمی شود.

5- فعالیت های فوق برنامه

- مشارکت دانش آموز در انجام فعالیت های فوق برنامه ای که در کتاب و یا توسط معلم گفته شده، می بایست در ارزشیابی مستمر مورد توجه قرار گیرد .

ارزش یابی پایانی :

- ➔ ارزش یابی پایانی به صورت کتبی و 20 نمره صورت می گیرد .
- ➔ نتیجه این ارزشیابی درکنار ارزشیابی مستمر، نتیجه کار دانش آموز را تعیین می کند .
- ➔ در مورد نحوه اجرای ارزشیابی مرحله پایانی ، به موارد مندرج در اصول حاکم بر ارزشیابی توجه شود .
- ➔ باید در نظام آموزشی جدید آیین نامه امتحانات سه سال نخست نیز مانند نظام فعلی دبیرستان باشد .
- ➔ ارزشیابی متشکل از دو بخش مستمر و پایانی باشد . نمره مستمر نوبت اول ضریب یک ، نمره نوبت اول ضریب دو ، نمره مستمر دوم ضریب یک و سرانجام نمره پایان سال (خرداد) ضریب شش باشد.

روش ها و ابزارهای ارزشیابی

- ➔ ارزشیابی دروس عربی به دو روش کتبی و شفاهی صورت می گیرد .
- اجرای این دو روش در بخش ترجمه، قواعد و تمرینات میسر است. اما ارزشیابی دانش آموزان در بخش قرائت به دلیل ماهیت آن جز به روش شفاهی انجام شدنی نیست. در ارزشیابی مستمر انجام ارزشیابی شفاهی افزون بر روش مشاهده در طول فرایند مورد تأکید است.
- ➔ سؤالات کوتاه پاسخ، بلند پاسخ، تکمیل کردنی، چند گزینه ای، وصل کردنی، جورچین و انتخاب کردنی از جمله ابزارهای کارآمد در ارزشیابی درس عربی است .

تجربه همیشگی نشان می دهد نمونه سؤال نهایی و کشوری میان مدارس الگو می شود. از این رو بر دست اندرکاران اداره سنجش و ارزشیابی است که به این امر مهم توجه کنند و در گزینش طراح بیشتر حساس و دقیق باشند.

شاکله اصلی طرح سؤال باید در نشست گروه های آموزشی تعیین گردد و به تأیید دفتر تألیف برسد. در طرح سؤالات امتحانی باید از شیوه های معما گونه ای که در سالهای اخیر به تقلید ناروا از کنکور رایج شده و مسیر آموزش عربی را به انحراف کشانده است دوری نمود.

بهره گیری از آخرین یافته های شیوه های نوین و سودمند طراحی سؤال باید در دستور کار اداره سنجش باشد و نتیجه را به دبیرخانه راهبری درس عربی ارسال کند تا از طریق دبیرخانه راهبری به همه گروه های آموزشی مراکز استان ها ارسال گردد و مراکز استان ها نیز به ادارات ارسال نمایند و به آگاهی دبیران برسد.

9- صلاحیت های حرفه ای معلمان

صلاحیت های عمومی :

- ➔ متخلّق به اخلاق اسلامی برای برعهده گرفتن رسالت خطیر پرورش و آموزش ؛
- ➔ آشنا با فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی ؛
- ➔ آشنا با برنامه درسی عربی ؛
- ➔ دارای مهارت های لازم در زمینه کامپیوتر و اینترنت ؛
- ➔ آشنا با روان شناسی تربیتی و روان شناسی یادگیری و فنون کلاس داری و فنّ معلمی.

صلاحیت های تخصصی :

- ➔ دارای حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی در رشته های زبان و ادبیات عرب ،دینی و عربی، مترجمی عربی و الهیات و معارف اسلامی(ترجیحاً رشته های دبیری و تربیت معلم). در صورت نبودِ نیروی متخصص از دارندگان مدرک کارشناسی در رشته های زبان و ادبیات فارسی، حقوق و فلسفه می توان به کار گرفت .
- ➔ توانایی در مهارت های چهار گانه زبانی؛
- ➔ طی دوره روش تدریس کتابهای عربی جدید التّألیف .

از مدیران مدارس در این خصوص این گونه انتظار می رود :

۱. فراهم آوردن امکانات ، تجهیزات و شرایط مناسب برای آموزش زبان عربی شامل امکانات سمعی و بصری ، فراهم آوردن زمینه برپایی نمایشگاه فعالیت های دانش آموزی و همکاری در زمینه تشکیل کلاس های تقویتی درس عربی ؛
۲. گماردن نیروهای آموزشی متخصص و مرتبط با درس عربی .

دبیرخانه راهبری کشوری درس عربی و گروه های آموزشی

۱. اعضای دبیرخانه دارای حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و اعضای گروههای آموزشی حداقل دارای کارشناسی در رشته های زبان و ادبیات عرب ،دینی و عربی، مترجمی عربی و الهیات و معارف اسلامی (ترجیحاً رشته های دبیری و تربیت معلم). اعضای دبیرخانه باید دست کم يك سال سابقه عضویت در گروههای آموزشی را داشته باشند .
۲. برخورداری از توانایی علمی و آموزشی به منظور نظارت کیفی برحسب اجرای اهداف برنامه درسی ؛

مدرّسان مراکز ضمن خدمت

۱. شاغل به تدریس در مدارس ، مراکز ضمن خدمت فرهنگیان و مراکز تربیت معلم ؛
۲. دارای حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات عربی و یا الهیات و معارف اسلامی ؛

مواد و امکانات آموزشی

- بسته آموزشی شامل راهنمای معلم ، کتاب کار ، کتاب کمک آموزشی ، نرم افزار و لوح فشرده آموزشی؛
- به کارگیری IT در فرایند آموزش. وبلاگ نویسی نیز کار سودمندی در این زمینه است؛
- فلش کارت، نمودار و تابلو های آموزشی.

ارزشیابی مستمر از برنامه

ضروری است گروه عربی دفتر تألیف برای انجام ارزشیابی مستمر از برنامه اقدام نموده و دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی نیز زمینه اجرای ارزشیابی مستمر را فراهم کند.

در این خصوص گروه عربی دفتر تألیف از واحد پژوهش سازمان انتظار دارد هر ساله جلساتی را به منظور بررسی برنامه و نقد و تحلیل کتب درسی برگزار نماید.

حضور در مراکز استان ها و مناطق کشور، شرکت در جلسات دبیران عربی ، ارتباط با دبیرخانه کشوری و گروه های آموزشی ، تدریس کتابهای عربی توسط اعضای شورای برنامه ریزی گروه و مؤلفین ارتباط با معلمان منتخب استان ها می تواند برنامه ریزان و مؤلفان را در شناخت بهتر برنامه و ارزشیابی مستمر از آن کمک کند.

دوره های آموزش ضمن خدمت

دروسی مانند مکالمه ، انشاء ، بررسی روزنامه ها و مجلات عربی ، متون معاصر عربی ، آزمایشگاه زبان در برنامه های درسی آموزش نیروی انسانی یا به اصطلاح ضمن خدمت گنجانده شود .

مهم ترین محور های پژوهشی

۱. پژوهش پیرامون اهداف ، رویکرد و اصول برنامه درسی و میزان موفقیت های به دست آمده در حوزه اجرا ؛
۲. پژوهش پیرامون محتوای کتب درسی و انطباق آن با برنامه ؛
۳. پژوهش پیرامون الگو ها و روش های ارزشیابی تحصیلی مندرج در برنامه ؛
۴. بررسی علل افت یا پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس عربی و ارائه راهکار های عملی برای کاهش افت و بهبود آموزش؛

۵. پژوهش پیرامون کارآیی دوره های آموزش ضمن خدمت و همسویی محتوای دوره ها با اهداف، رویکرد و اصول برنامه؛
۶. بررسی راهکارهای مناسب در جهت تقویت انگیزه و علاقه دانش آموزان به زبان عربی ؛
۷. بررسی بهترین روش های تدریس در بخش های قرائت متن ، ترجمه ، قواعد، کارگاه ترجمه و تمرینات ؛
۸. بررسی شیوه های مناسب در زمینه کاربردی کردن آموزش عربی به گونه ای که دانش آموز ایمان بیابد که فراگیری این درس در زندگی برایش سودمند است .

تأکیداتی برای گزینش مؤلفین کتاب درسی

۱. مؤلف افزون بر صلاحیت های علمی ، باید سابقه تألیف دست کم دو کتاب را داشته باشد.
 ۲. کارشناس ارشد یا دکترای زبان و ادبیات عرب و یا الهیات و معارف اسلامی باشد .
 ۳. دست کم پنج سال سابقه تدریس در مدارس را داشته باشد .
 ۴. مؤلف پس از تألیف کتاب در مدارس عادی آن را تدریس نماید .چنانچه این اصل رعایت شود ؛ بسیاری از مشکلات تألیف خود بخود حل می شود .
 ۵. نیروی توانایی که در کلاس درس در حال تدریس است برای تألیف ارجحیت دارد زیرا فضای مدرسه با دانشگاه و یا حوزه علمیّه متفاوت است و دانش آموز با طلبه یا دانشجو کاملاً فرق دارد. هرچند در گزینش مؤلفین نباید بر گروه خاصی برای نگارش تأکید نمود. با این وجود در شرایط برابر نیروی آموزش و پرورش که در مدارس شاغل است بهتر از غیر آموزش و پرورش است.
 ۶. چنین مواردی برای مؤلفین امتیاز به شمار می رود :
- مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی ارشد، سابقه سرگروهی و عضویت در دبیرخانه راهبری کشوری درس عربی یا پایگاه کیفیت بخشی کشوری یا گروه های آموزشی مناطق و استان و یا انجمن علمی زبان عربی ، تدریس در کلاس های ضمن خدمت دبیران، داشتن مقاله در مجلات رسمی و یا روزنامه ها و یا ماهنامه و فصلنامه های گروه های آموزشی مناطق و فصلنامه های دبیرخانه کشوری و رشد، معلّم نمونه مدرسه، منطقه ، استان و کشور، داشتن سایت و وبلاگ پربار در زمینه آموزش عربی که در سایت گروه عربی دفتر تألیف لینک شده باشد، سابقه تدریس در دانشگاه ، طراح برتر امتحان در سطح منطقه، پذیرفته شدن در آزمون مدارس خارج از کشور ، داشتن تألیفات به ویژه در زمینه درس عربی